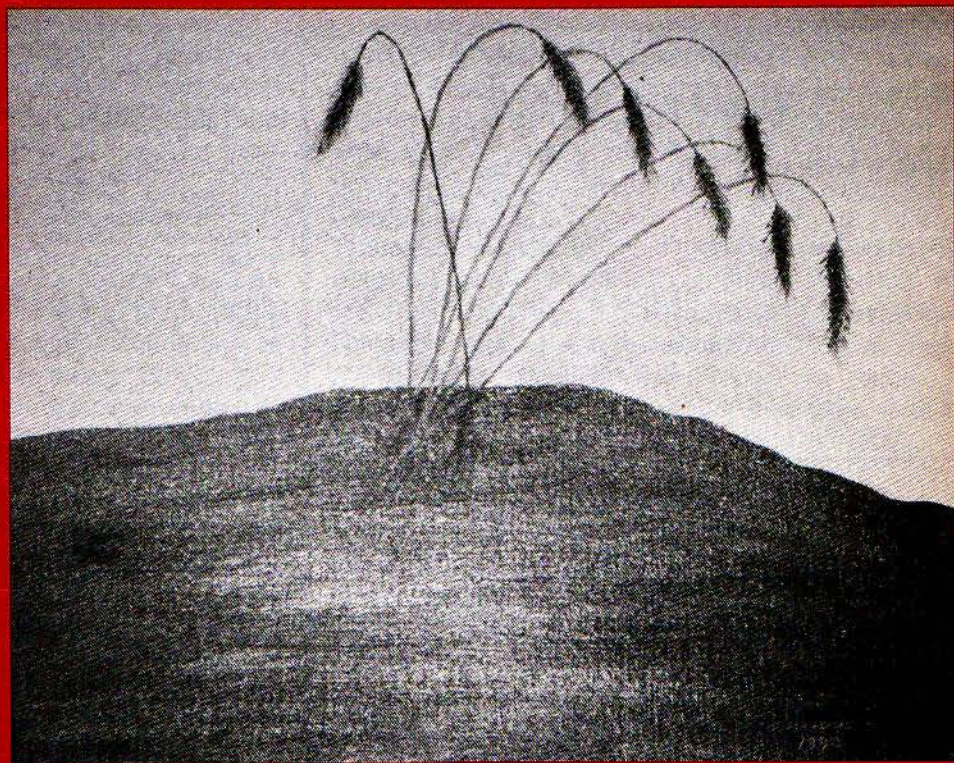

ЛЕМКІВЩИНА
ЛЕМКІVSHCHYNA
1991

ч.3

**НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ**

**OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN A FREE UKRAINIAN STATE**

**ЛЕМКІВЩИНА
КВАРТАЛЬНИК**

РІК XIII ЧИСЛО 3(50) ОСІНЬ, 1991

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени

**СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ**

ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ

Мирон Мицьо — Голова
Марійка Дупляк — Заступник голови
Юліян Котляр — Адміністратор
Василь Скомський — Фінанс. референт

адреса

"Lemkivshchyna"
P. O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007
USA

**АДРЕСА КРАЙОВОЇ УПРАВИ ООЛ:
Organization for Defense of Lemkivshchyna
P. O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011-0007**

Редагує Колегія:

**Редактор — Іван Лико
Павло Лопата
Катерина Мицьо**

Мистецьке оформлення обкладинки: М. Черешньовський

Редакція застерігає собі право виправляти мову, та скорочувати надіслані матеріали. Прислані матеріали Редакція не повертає. Передрук матеріалів з „Лемківщини” дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Річна передплата **10.00 ам. дол.** летунською поштою **16.00 дол. річно.** Ціна числа **2.50 ам. дол.** (або рівновартість в чужій валюті). На Вашій адресі є зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

ЗМІСТ

В. Гула. Про Лемківщину - Киянам	1
В. Баган. Лемківщина: історія і сьогодні	3
В. Грас. Лемки в Києві	3
В. Гула. Представники ФДЛ і квартильника „Лемківщина” в Києві	4
С. Гладик. На Лемківщині про Лемківщину	5
М. Мушинка. Враження з Лемківщини	7
П. Лопата. Важлива роля газети „Слово народу”	8
М. Мушинка. Нові організації лемків Пряшівщини	9
М. Остромира. Лемківщина в огні	10
Про одне ще звернення до лемків	11
В. Шурин. Українець - учасник „дезерт штурму”	12
Г. Щерба. Евакуація-депортація українців з Лемківщини в 1945-1947 роках - у спогадах самих лемків	13
В. Гула. Посвячено місце для церкви	16
І. Красовський. Моїм землякам у ЗСА і Канаді	18
В. Гула. Об'єднання лемків - Товариство „Лемківщина”	19
Р. Potichnyj. The Lemkos in the Ukrainian National Movement during and after WWII	20
І. Добрянська. Глиняний збаночок (спомин)	22
3 життя організації:	
— Відбулись загальні збори ФДЛ	23
— Наради Ради директорів ФДЛ	27
— Відбулось ширше засідання Управи СФЛ	28
— Загальні збори 1-го відділу ОЛК	28
Весільні дзвони	29
І. Лико. У гостях в Австралії	30
3 листів до Редакції:	
— С. Мадзелян	31
— М. Смалець	31
— І. Красовський	31
— В. Майкович (ІЛ)	32
Коляда 1990/91 - список жертводавців	32
Пожертви на прес-фонд „Лемківщини”	33

*Чорнобиль, після атомового вибуху. Василь Майкович
(Олія, 1990р.)*

**ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА
„ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ”?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ!
ЧЕКИ І МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ:**

і шліть на адресу:

**The Lemko Research Foundation
P. O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007**

Ваші пожертви є звільнені від податку в ЗСА.

Printed in U.S.A.

by Printing Methods, Inc.
1525 Emerson Street, Rochester, NY 14606
(716) 458-2133 Fax (716) 458-1536

ПРО ЛЕМКІВЩИНУ — КИЯНАМ

У результаті „добровільного” переселення в 1945 році, а згодом під час організованої комуністичною польською владою військової операції „Вісла” північна Лемківщина як етнографічна цілісність зазнала катастрофи. Тому так важливо нині зібрати більше матеріалів про цей край, донести знання про нього широкому загалові, особливо молоді. Міжнародний університет українознавства, який діє при Республіканській асоціації українознавців, долучився до цієї благородної справи. За його сприянням (а також певною мірою — київського відділення суспільно-культурного товариства „Лемківщина”) у столиці України відбулася зустріч з істориком, етнографом зі Львова Іваном Красовським. „Лемківщина: історія, культура, сьогодення” — тема його виступу у конференц-залі Академії Наук України.

Іван Красовський на сьогодні є одним з найбільш авторитетних і визнаних спеціалістів щодо Лемківщини. Ним опубліковано близько 500 наукових статей і праць з історії та культури лемків як у республіці так і за кордоном. Це підкреслили під час зустрічі з гостем президент Республіканської асоціації українознавців Іван Дзюба та учений секретар Міжнародної асоціації україністів Олекса Мишанич.

Іван Красовський розповів спочатку про етнографічні кордони Лемківщини. Він вважає, що у південно-східному напрямку вона простягається до села Бронька, яке розташоване при річці Боржава, тобто охоплює повністю Перечинський, Великоберезнянський, частину Свалявського, Мукачівського та Іршавського районів Закарпатської області Української РСР.

Вперше в літературі слово „лемки” використав письменник та педагог Йосип Левицький (1801-1860) у вступній частині до складеної ним „Граматики руської, або малоросійської мови в Галичині” (видана німецькою мовою, 1834). Він писав, що між Яслом і Новим Санчем проживають русини, які називають себе лемками. Назва ця походить від мовної частки „лем”, що її вживають у значенні „лише”, „тільки” і

є етнографічною. Ми вживаємо її умовно, продовжував Іван Красовський, особливо коли йдеться про минулі часи. Національну назву частина лемків зберегла давню — русини (руснаки), яка бере свої витоки від Київської Русі, і відповідає новій — українці. Давня назва нашого народу найдовше затрималась у карпатському регіоні. Однак, вона, як наголосив історик, так само була поширена у Галичині (до початку ХХ ст.).

Іван Красовський присвятив достатньо уваги проблемі автохтонності лемків у Карпатах. Польські науковці підтримують теорію про те, що західно-карпатський край був заселений у результаті волоської колонізації у ХУ-ХУІ століттях. Згодом, на їхню думку, русинський елемент поглинув румунський.

Львівський етнограф підкреслив, що літописці Нестор, Анонім згадують про білих хорватів, які проживали тут вже у ІХ-Х ст. Дехто з дослідників пояснює походження назви цього племені від слова горби, тобто люди, що проживають на горбах — горбати, хорвати. А білий колір у східних слов'ян служив для позначення однієї із сторін світу — Заходу.

У 907 році загін білих хорватів брав участь у поході князя Олега на Константинополь. У 992 році князь Володимир приєднав їх до своєї держави. Після розпаду Київської Русі землі білих хорватів належать Галицько-Волинському князівству.

Іван Красовський висунув ряд інших аргументів на користь того, що русини є автохтонами Карпат. Наприклад, в ХІ ст. розпочинається будівництво фортечних укріплень в Сяноці. Це сприяло напливові до північно-східної Лемківщини людських ресурсів. Про появу нових сіл на руському праві зазначає польський дослідник Адам Фастнахт „Osadnictwo ziemi Sanockiej w latach 1340-1650” (Wrocław, 1962).

Татаро-монгольська навала на Русь також викликала міграцію русинського населення з Київської Русі у карпатські гори. В одному з опублікованих у Чехо-Словаччині документів говориться про загибель від епідемії людей у селах Порач і Тепличка на

річці Спіш (пряшівська Лемківщина). Аби запросити нових мешканців, у 1270 році власник цих земель поїхав на північну частину Лемківщини (сьогодні Польща). Він знайшов таких у селах Явірки, Чорна Вода, Біла Вода („Нове життя”, 15.3.1987, Словаччина).

У 1340 році Лемківщина була поділена між Польщею та Угорщиною. Поступово змінюються економічні відносини. Це вимагає запровадження замість руського нового юридичного права, яке б найкраще регулювало ці відносини. Ним стає звичаєве волоське право. Але переміна права, як наголосив Іван Красовський, не може служити доказом колонізації краю волохами (румунми). (До речі, це слово має ще значення „пастух”).

Дослідник зі Львова проаналізував триста томів Йосафінської метрики для Лемківщини. У підготовленій ним картотеці з п’яти тисяч прізвищ у ХУІІІ ст. 70 відсотків є українського походження або такі, що виникли на законах української граматики, 10 — загальнослов’янського, 15 польського та словацького. Є тут прізвища німецького, угорського походження і лише 0,5 відсотка румунського.

Доповідач розкрив причини того, чому московфільський рух добув певні позиції на Лемківщині. Ще до сьогодні говорять про депортацію лемків у роках Першої світової війни до концентраційного табору Талергоф у душі суто лемківської трагедії. Іван Красовський навів з цього приводу цікаві дані: серед ув’язнених за зраду чи підозру (часто безпідставну) в зраді Австро-Угорщини на користь царської Росії було сім тисяч галичан та лише три тисячі лемків. Після поразки у Галичині, московфіли посилили діяльність на початку 20-х років на Лемківщині. Вони використовували у своїх інтересах церковні канали. 17 тисяч лемків переходять у православ’я. Певною мірою московфілам сприяла польська влада. З іншого боку, щоб посварити русина з русином, відірвати греко-католицьку церковну структуру на Лемківщині від Галицької митрополії, яку очолював Андрей Шептицький, у Польщі домагаються

У числі 2/91 нашого журналу ми інформували про створення відділу товариства „Лемківщина” у Києві. Подія сама собою важлива тим, що знання проблематики, найбільш на Захід висуненого клаптика української етнографічної території, може бути — за словами В. Гули — донесене широкому загалові, особливо молоді.

Як бачимо із наведеної інформативної статті це завдання починає реалізуватись, бо кияни уже мали змогу вислухати доповіді одного із найбільш

створення у 1934 році Апостольської адміністрації. Дев’ять лемківських деканатів були відлучені від Перемиської епархії і підпорядковані безпосередньо Ватиканові.

Русофільський рух на Лемківщині у 20-30-ті роки створив ґрунт, опираючись на який лемківські активісти поширювали серед частини селян необ’єктивний погляд на український здрив наприкінці Першої світової війни в Галичині та Західноукраїнську народну республіку (1919), ілюзії про справедливе і щасливе життя „братів на сході”, а згодом окремі з них стали ідеологізованими та засліпленими симпатиками сталінського Радянського Союзу.

На підтвердження того Іван Красовський показав присутнім брошуру „Лемковина — Сибир” („Написал Сергей Зинин, лемко, Львов, 1934, накладом автора). У ній говориться, що з метою дискредитації СРСР петлюрівці твердять про якийсь голод (мається на увазі організований голод 1932-1933 рр. на Україні). Далі читаємо: „доперва по війні, з хвилем закриття Америки, создалися условия, котри емиграцию на восток не лем робят возможным, але конечном для спасения нашего племени (с.13). Только што поднялизме вопрос емиграции на Сибир, а уж начали проти нас борбу. Кто? наши „приятели” — украинци!” (с.19).

Іван Красовський на скільки дозволяв регламент, розповів про культуру, сучасне життя лемків, проблеми, які хвилюють вихідців з Лемківщини та їхніх нащадків у різних країнах світу. Він назвав імена людей з Лемківщини, які зробили значний внесок у розбудову загальноукраїнської культури. Серед них композитор Дмитро Бортнянський, етнограф Юрій Гуца (Венелін), поет Богдан-Ігор Антонич, історик, редактор „Енциклопедії українознавства” Володимир Кубійович. Особливо багато дала ця земля церковних діячів — кардинала Сильвестра Сембратовича, єпископів Йосифа Сембратовича, Йосафата Коциловського, Василя Масцюха та інших.

Володимир Гула

авторитетних і визнаних спеціалістів щодо Лемківщини Івана Красовського. Про цю подію напередодні інформували: В.Баган у „Київському віснику” від 27 лютого ц.р., та Володимир Грас у „Вечірньому Києві” від тієї ж дати.

З огляду на те, що вістки про такі події в нашій столиці дуже рідкісні дозволяємо собі їх тут навести, зберігаючи правопис дописів.

Редакція

ЛЕМКІВЩИНА: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Культурна спадщина цієї етнографічної групи українців надзвичайно самобутня і багата. Її формування проходило під впливом низки історико-географічних обставин, зокрема близького сусідства до західнослов'янських народів. Від 1945 року переселенці з Лемківщини, яку науковці розділяють на північну (польську) і південну (словацьку), та їхні нащадки проживають в основному у Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Донецькій, Миколаївській областях України. Вони не вирізняються якимись особливостями серед місцевої людності. Хіба що лемки похилого віку послуговуються у розмові діалектизмами, які беруть витоки з часів Київської Русі.

Ми починаємо лише сьогодні аналізувати причини, чому тисячі лемківських родин були змушені майже сорок п'ять років тому кидати свої домівки, господарства у Низьких Бескидах, полишати віками обжиті гори, вимушено осідати в інших регіонах. Чому лемків, які не погодилися зробити це „добровільно”, у 1947 році у ході військової операції

„Вісла” було депортовано аж до узбережжя Балтійського моря або до районів колишньої німецької Сілезії? Все це, врешті, призвело до катастрофи Лемківщини.

І тому так важливо якнайбільше зібрати матеріалів про існування цієї групи русинів-українців, розповісти про їхню історію широкому загалу, бо вона також є частиною історії України.

Міжнародний університет українознавства, який діє при Республіканській асоціації українознавців, долучився до цієї благородної справи. За його сприянням (а також певною мірою — київського відділення суспільно-культурного товариства „Лемківщина”) у четвер, 28 лютого, о 18 годині, у конференц-залі АН УРСР (вул. Кірова 4, 2-ий поверх) відбудеться зустріч з істориком, етнографом Іваном Красовським. „Лемківщина: історія, культура, сьогодення” — така тема його виступу.

В. Баган
„Київський Вісник” 89.

ЛЕМКИ В КИЄВІ

Прийшов час писати про те, що українська духовна і матеріальна культура розвивалася століттями на землях, що входять до складу Польщі, за Бугом і Сяном, а також у Словаччині — на Пряшівщині. Тут народились багато наших славних громадян. Назвемо хоча б імена історика Михайла Грушевського, поета Богдана-Ігоря Антоновича.

Трагічно склалася доля українсько-польського пограниччя у 1945-1947 роках.

Минулого року канадець Олег-Володимир Іванусів організував у Львові виставку „Церква в руїні”. Її мета — розповісти про сакральне мистецтво древньої Перемишльської єпархії. А це — 690 українських церков у 650 місцевостях південно-східної Польщі. Більшість пам'яток вже понищені або

вимагають негайної реставрації.

Цій меті присвятив себе історик, етнограф Іван Красовський. Його публікації добре відомі в республіці та за її межами, зокрема в Польщі, Чехословаччині, США. „Лемківщина: історія, культура, сьогодення” — на таку тему він виступить у четвер, 28 лютого, о 18 годині у конференц-залі АН УРСР. Зустріч з лемківським гостем організовано Міжнародним університетом українознавства, який діє при Республіканській асоціації українознавців, а також завдяки сприянню відділення суспільно-культурного товариства „Лемківщина” у Києві.

Володимир Грас
„Вечірний Київ” від 27/2/1991.

Представники ФДЛ і квартальника „Лемківщина” в Києві

З червня 1991 року голова Фондації дослідження Лемківщини Мирон Мицьо і член редакційної колегії квартальника „Лемківщина” Катерина Мицьо зустрілися із загалом київського відділення товариства „Лемківщина”. Подружжя Катерини і Мирона Мицьо мав честь привітати голову ради відділення Микола Горбаль. У ході розмови американські гості переказали багато нового і повчального краян-лемкам у столиці України.

Пан Мирон Мицьо розповів про історію організаційного життя відхідців з Лемківщини на північно-американському континенті, про завдання, які стояли перед ними. Після 1947 року, коли північну Лемківщину знищено, зазначив він, коло цих завдань змінилося. Тепер значною мірою йшлося про максимально повне задокументування культури Лемківщини, історії краю, включно з останніми найдраматичнішими сторінками. Для здійснення цього проєкту виникла потреба придбати відповідну фінансову базу. Так, у 1977 році створено Фондацію дослідження Лемківщини, яка діє на наукових засадах і затверджена американським урядом. З нею рахується (а це дуже важливо) податкова система країни.

За період існування ФДЛ витратила на видавничі справи понад 50 тисяч доларів. Мирон Мицьо назвав ряд праць, які побачили світ при сприянні ФДЛ.

Відділення Товариства „Лемківщина” в Києві. Голова ФДЛ Мирон Мицьо передає голові Товариства „Лемківщина” в Києві Миколі Горбалеві книжку „Дерев’яна архітектура українських Карпат.”.

Сьогодні у стадії випуску знаходяться том п’ятий „Анналів” і „Мала сакральна архітектура Лемківщини”. Остання книжка охоплює 115 лемківських сіл і понад 300 об’єктів: хрестів при дорогах, капличок . . . Оцінюючи її значення, Мирон Мицьо сказав: „Це є доказ того, що ми там (на Лемківщині — ВГ) були!”

Пан Мирон Мицьо подарував від ФДЛ для відділення товариства „Лемківщина” в Києві комплекти чисел (загалом 47) квартальника „Лемківщина” (1979-1990) і видання „Дерев’яна архітектура українських Карпат” (Нью Йорк, 1978), що присутні зустріли з великою вдячністю. При цьому голова ФДЛ зазначив, що аналогічні подарунки він зробить і для Тернопільської та Львівської обласних громад товариства „Лемківщина”.

На завершення свого виступу Мирон Мицьо висловив надію, що зв’язки між вихідцями з Лемківщини в США і на Україні, зокрема в Києві, будуть надалі міцніти і розвиватися. „Мені дуже приємно, що ми зібралися сьогодні — сказав він. Ми вболіваємо за вас. І якби не цей наш корінь, ми б ніколи за океаном не втримались”.

Пані Катерина Мицьо присвятила частину свого виступу аспектам життя української діаспори. Вона підкреслила, що у витоках таких організацій як Український Народний Союз, Український Конгресовий Комітет Америки, Світовий Конгрес Вільних Українців та інших стояли українці з Лемківщини.

Вона згадала і про труднощі, на які натрапляли лемки в Америці. З одного боку їм нелегко було виховувати своїх дітей у свідомому національному дусі, а з іншого — доводилось боротися з часто прикрим ставленням, яке полягало в тому, що на лемків дивилися як на „неповних” українців.

„Ми ніколи не забуваємо про нашу вужчу батьківщину — сказала Катерина Мицьо. Хочемо, щоб лемки були гордими за своє походження, не соромились його. Ми розуміємо, що питання Лемківщини не буде кращим поки Україна не стане справді незалежною державою”.

Зустріч відбулася у сердешній атмосфері. Прокладено свого роду перший крок культурних і ділових зв’язків між Фондацією дослідження Лемківщини і відділенням товариства „Лемківщина” в Києві.

Володимир Гула

НА ЛЕМКІВЩИНІ ПРО ЛЕМКІВЩИНУ

Під вище наведеним заголовком у числі 50 (1743) „Нашого слова”, від 16 грудня м.р., поміщено допис С.Гладика про перебіг зборів лемківських організацій, що діють на Лемківщині.

Пропонуємо увазі Вш. Читачів зміст допису, який подаємо у перекладі з лемківської говірки. Допис вартий уваги тим, що із поданого перебігу зборів можна зорієнтуватись у відносинах між поодинокими лемківськими організаціями.

Редакція

Нижче наводимо повний протокол зі зборів представників лемківських організацій, що діють на Лемківщині. Як виникає зі звіту, аналізі піддано почини кожної з організацій, часто з критичними підсумками. Мало це місце 23 вересня ц.р. у Ждині.

Плян зборів представив М. Донський:

1. Вступне слово
2. Інформація про сьогодишню ситуацію в терені
3. Взаємні відносини між Об'єднанням лемків, „Стоваришином лемків”, Лемківським комітетом та Громадянським кругом лемків.
4. Придбання банкового конта Об'єднання лемків.
5. Дискусія.

Відносно 1. Народою лемківського активу вів М. Донський, який, по вступному слові сердешно привітав усіх присутніх на зборах. Нав'язавши коротенько до минулого він сказав, що на Лемківщині діяла колись лемківська секція УСКТ (Українське Суспільно Культурне Товариство — ІЛ), в якій діяло 12 гуртків УСКТ. Понад 20 років з успіхом діє ансамбль „Лемковина”. Сказав також, що весь час роблено старання о створення в рідних горах окремої лемківської організації, яка признавала б український корінь лемків. Таку організацію, під назвою Об'єднання лемків, зареєстровано в березні 1990 р., в суді в Новому Санчі.

Відносно 2. Тут сказано, що від часу зареєстрування Об'єднання лемків до сьогодишнього дня не створено жодного гуртка, що не означає, що протягом цього часу актив Об'єднання лемків нічого не робив, а, противно, велика частина ініціативної групи того ж Об'єднання була заангажована організуванням свята лемківської культури „Ватра 90” у Ждині, яку то імпрезу переведено з успіхом. Член ініціативної групи П. Шафран займався організуванням нових пунктів навчання української мови, а саме: у Горлицях,

Маластові та Устю Руськім. С. Гладик займався організацією вбудування пам'яткової дошки, присвяченої 100-річчю з дня народження поета Б. І. Антонича в Новиці, на відкритті якої був присутній заступник міністра культури і штуки А. Старчевскі.

Відносно 3. В 3-ій точці наведено до того, що коли лемківський актив на рідній Лемківщині робив заходи зав'язати й зареєструвати нову організацію, в Лігниці, скоренько, не чекаючи на нову уставу о товариствах, покликано й зареєстровано „Стоваришиня лемків”. Члени ініціативної групи Об'єднання лемків та прихильники того ж Об'єднання рішили не приймати конфронтаційного становища у відношенні до „Стоваришиня лемків” тому, що це може принести лиш шкоду лемківській громаді.

Від імені Лемківського комітету з Устя Руського виступив С. Гладик. Він сказав, що Лемківський комітет повстав тоді, коли не було ще зареєстроване Об'єднання лемків, щоб вести переговори з воєвідськими властями і парламентарями Сейму та Сенату РП (Польської Речіпосполитої — ІЛ).

В істинних справах, які торкаються української національної меншости в Польщі, Комітет не діє супроти Об'єднання лемків — має вже свій дорібок і сьогодні не може рішити о його розв'язанні тому, що мусить зібратися 15-особова президія цього ж Комітету. На сьогодні в Ждині немає кворум, яке могло б рішати о його розв'язанні. Постановлено (присутні члени в кількості 7 осіб) скликати засідання президії Лемківського комітету, щоб рішити про дальшу діяльність цього ж Комітету.

На нараду лемківського активу був також запрошений Господар Громадянського круга лемків — Павло Стефанівський — який, на жаль, не був присутній, лиш вислав телеграму, в якій оправдався в неприсутности. Тут при обговорюванні дій Громадянського круга лемків вив'язалась дискусія, де говорено, що Господар є самозванцем і сам підшивається репрезентувати лемківське середовище. Унікає зустрічей з лемківським активом, а також стверджено, що діє на шкоду середовища, зрікаючись у своїх петиціях роздиспонованого лемківського майна, не питаючи згоди громадян. Досьогодишню діяльність Господаря-самозванця, П. Стефанівського, оцінено негативно.

Відносно 4. З огляду на неприсутність книговода Об'єднання лемків, Петра Шафрана, зібрані рішили

заложити банковеkonto в жовтні в банку в Горлицях, з рахунком в польських злотих та в іноземних валютах.

Відносно 5. В дискусії говорилось, м.ін., про діяльність кружка „Стоваришнина лемків” в Ждині. Голова кружка цього ж Стоваришнина в Ждині, П. Чухта, негативно оцінив розбіяцьку роботу Стоваришнина лемків в Лігніці, що, між іншим, виявилось в часі підготовки до „Ватри '90”, де лідери Стоваришнина лемків, за всіляку ціну, старались не допустити до влаштування Свята культури лемків ще навіть два тижні перед початком „Ватри '90”, а пропозицію співорганізації „Ватри” відкинули. У світлі цього, сказав П. Чухта, члени кружка були обманені і стидаються такої ворожої розбіяцької роботи Стоваришнина лемків. Він також поставив внесок розв'язати кружок Стоваришнина лемків. На зборах, від Стоваришнина лемків, присутніх було 10 членів. В явному голосуванні усіх десять присутніх членів Стоваришнина лемків голосували за розв'я-

занням, отже й рішили розв'язати кружок у Ждині. С. Дзямба поставив внесок зав'язати у Ждині гурток Об'єднання лемків. Зібрані внесок поперли. Покликано 5-особове правління гуртка: голова гуртка — П. Чухта, заступник голови — Петро Кащак, секретар — Степан Дзямба, скарбник — Петро Васуля. Члени правління: Петро Болдись, Роман Урбан. Гурток нараховує 11 членів.

Присутні рішили опублікувати в пресі протест проти Господаря П. Стефанівського, якого ніхто не уповажнив щоб він репрезентував лемківське суспільство назовні. Ініціативна група Об'єднання лемків, присутня на зборах у Ждині, зобов'язала тимчасовий заряд Об'єднання лемків до зорганізування якнайскорше засідання правління Об'єднання лемків, якого головною темою було б пожвавлення праці нашої організації в терені, а особливо засновання мережі нових гуртків на Лемківщині.

Нотував С. Гладик

Читаючи, нехай і дуже сконденсований зміст допису не важко догадатись, що в рядах нашої лемківської зорганізованої громади в Польщі не все гаразд. Очеркнення „не все гаразд” не віддає ще цілої правди дійсних сумних відносин.

В минулому, у нашому журналі ми інформували про створення „Об'єднання лемків у Польщі”, „Громадянського круга лемків” та „Стоваришнина лемків”. Про цю останню організацію згадували ми лиш мимохідь, бо й не було про що писати. Це ж прецінь чужа — старо-кацапська — агентура, на послуги якої стануло, дослівно, лиш кілька одиниць в Польщі. Шкода лиш тих чесних лемків, несвідомих їхніх послідовників, що дали заманити себе гаслами „лемківской одрубности”.

Дещо інакше являється справа з іншими двома лемківськими організаціями — Об'єднанням лемків у Польщі і Громадянським кругом лемків. Ці дві організації є української орієнтації і тому ми сподівались доброї між ними співпраці, координації дій і спільного обстоювання лемківських інтересів. Одна,

як загально-лемківська (Об'єднання лемків) і друга зі специфічними завданнями (Громадянський круг лемків) — домагатися від польського уряду звороту сконфіскованого в 1947 р., майна, а зокрема лісів, повинна була діяти, якщо не спільно то у співдії з Об'єднанням лемків.

Із поданого протоколу недвозначно видно, що ми завелись у наших сподіваннях. Господаря Громадянського круга лемків, Павла Стефанівського, виразно названо „самозванцем”. Напевно теж невідрадним явищем є існування „Лемківського комітету”, якого на обговорюваних зборах не розв'язано з приводу „браку кворум”.

Сумно. У смак кому, чи ні, але в ім'я правди треба сказати, що ні фізичні тортури, ні смерть наших найближчих, ні насильне прогнання нас з рідних земель, ні Явожно не навчили нас — українців, русинів, руснаків, лемків — розуму. Видно, хвороба отаманії притаманна усім нам, як „русинам” так і „українцям”.

Іван Лико

ВРАЖЕННЯ З ЛЕМКІВЩИНИ

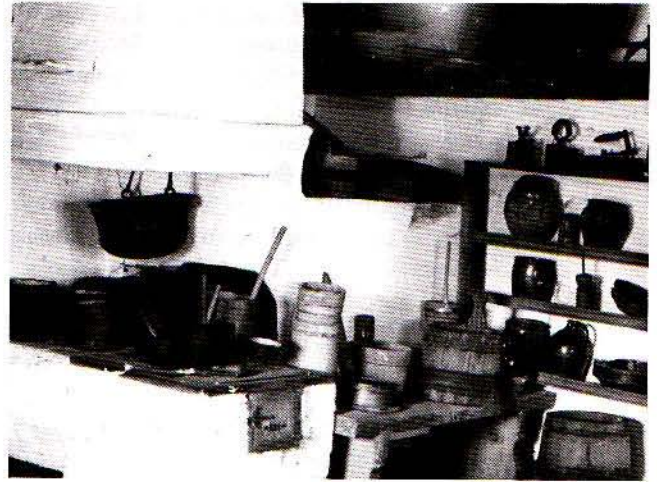
Музей нікому не потрібний?
91-річна народна співачка

В середині березня ц.р., я з цілою сім'єю, тобто дружиною, невісткою і двома синами побував на Лемківщині в Польщі, куди нас запросили наші друзі. Слід підкреслити, що Польща і Радянський Союз є єдині дві країни куди з Чехо-Словаччини можна їздити лише на запрошення. В усі інші країни світу з Чехо-Словаччини можна їздити вільно, без запрошення, а в більшість країн Європи навіть без візи.

Переступивши словацько-польський кордон на Дуклянському перевалі, в с. Тилява, ми звернули направо і через десять хвилин вже оглядали експонати оригінального МУЗЕЮ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ в селі Зиндранова. Нашим екскурсоводом був засновник і довгорічний керівник музею Федір Гоч. Це і справді оригінальний музей, розташований у 150-літній дерев'яній лемківській садибі, буквально переповненій експонатами, яких нараховується кілька тисяч. В житлових приміщеннях збережено все устаткування так, як було п'ятдесят чи сто років тому. У коморі експонуються фрагменти церковного мистецтва — ікони, підсвічники, церковні книги тощо. На гумні і в стайні — сільсько-господарське знаряддя, в столі — експонати про Другу світову війну. Таж тут на Дуклянському перевалі загинуло, було поранено чи потрапило в полон майже вісімдесят тисяч радянських і майже шість тисяч чехо-словацьких солдатів. В експозиції є десятки простріляних шоломів, часом навіть з людськими черепами, різні види зброї й амуніції, військові уніформи, особисті речі й документи солдатів тощо.

Все це бережно зібране руками Федора Гоча, який після повернення із виселення на „зем'є одзискане" у 1956 році поставив перед собою мету — зібрати якнайбільше пам'яток майже знищеної лемківської культури і зберегти їх для майбутніх поколінь. Під музей він призначив свою власну хату, успадковану від предків. Подолюючи неймовірні перешкоди, він без будь-якої допомоги із зовні, будував свій музей і в 1967 році відкрив його для відвідувачів. Цей його приватний музей щороку відвідували тисячі людей з Польщі і з-за кордону. На утримання музею потрібні були фонди, а їх ніколи не вистачало.

Музей ніколи не мав жадного плаченого працівника, не дивно, що експонати значно занедбані і вимагають негайної консервації. Влітку м.р. Музей лемківської культури нарешті став філіялом Війсь-

Старовинна піч в Музеї лемківської культури в Зиндрановій.
фото: М. Мушинка

кового музею в Дуклі, який призначив невеличку, але все ж таки постійну платню для двох штатних працівників зиндранівського музею. Отаким чином Ф. Гоч міг повністю присвятити свої сили улюбленій музейній роботі. Та в грудні м.р. і цю невеличку фінансову допомогу музеєві припинено. За перші три місяці цього року ні Ф. Гоч, ні його помічник не одержали жадної зарплати. Вони пишуть до різних установ, аргументують, добиваються права, вимагають належне, але покищо безрезультатно.

Музеєві потрібна негайна допомога — капітальний ремонт, який без грошей, на простому ентузіазмові, здійснити не можна.

Збереження Музею лемківської культури повинно стати справою польської влади. Але й Україна не мала б бути байдужою до цієї справи. Таж лемки — складова частина українського народу.

А на Лемківщині зараз відбуваються бурхливі події. На жаль, і серед цієї невеличкої етнічної групи багато енергії витрачається на зайву й нікому не потрібну внутрішню боротьбу. Під загрозою є дальше існування співацького ансамблю „Лемковина". „Стоваришиня лемків" відмовилося брати участь у проведенню так успішно розпочатого фестивалю „Лемківська ватра" в Ждині. І організація „Громадський круг лемків", яка добивається повернення лемківських лісів їх первісним власникам покищо не знаходить потрібної підтримки і порозуміння. Про все це говорили і зі старостою цього річної „Ватри" Дзядошем у Пелgrimці і з членом управління Об'єднання лемків Польщі Михайлом Донським у Горлицях, і з іншими діячами.

В селі Висова, Горлицького повіту, ми зняли документальний відеофільм про 91-річну народну співачку Марію Макару. Це і справді оригінальна представниця лемківської культури. Ще в 1912 році, тобто майже вісімдесят років тому з її голосу записував пісні відомий український етномузиколог Філарет Колесса зі Львова. Пісні Марії Макари-Гойсик вже тоді були записані на фонограф, тобто звукозаписувальною апаратурою. Вони увійшли у збірник „Народні пісні з південної Лемківщини” Ф. Колесси (1929 р.). Пізніше її пісні записували: Орест Гижа

(„Українські народні пісні” з Лемківщини, 1972), Роман Райнфус, Ярослав Полянський, Павло Стефанівський та інші збирачі фолклору. Я відвідав її вже кілька разів і досі записав від неї та її доньки Іоани Ференц майже чотириста пісень.

На цей раз ми записали від неї дальші пісні та спогади. Хоч ноги і руки цієї 91-річної співачки ослабли, очі теж не служать так як треба, зате пам'ять в неї бездоганна а голос і досі не втратив на своїй силі і красоті.

Пряшів, 14.3.1991 р.

Микола Мушинка

ВАЖЛИВА РОЛЯ ГАЗЕТИ „СЛОВО НАРОДА”

Заголовок цієї статті говорить самий за себе, але я бажаю, наших Шановних Читачів, познайомити з першою газетою писаною українською мовою, яка виходила у Пряшеві в 1931-32 рр.

Спроба газети, як „народно-просвітної роботи”, вповні себе виправдала, свої заложення досягнула й відіграла важливу роль для піднесення національної свідомості населення Лемківщини. Головним є те щоб показати історичну вартість газети, яка вже тоді звертала увагу „українізацію” та вела боротьбу проти асиміляції. Національне і мовне питання вирішувались ще 60 років тому назад, хоч і це не були початки і актуальним воно стає тепер коли настає відродження „русинства”.

З тамтих часів знаємо противників, які були за москвофільство і русинофільство. Вони заявляли, що лемки — русини, що це „руський народ”, все таки так звані „народовці” були сильнішими. Вони ставали в ряди культурно-літературного життя діячів, яким національна єдність Пряшівщини, Лемківщини, Закарпаття, Буковини, Галичини з Україною — лежала на серці.

Ота частина місцевої української інтелігенції засновує „Слово народа” — двомісячник, яким заявляє свою приналежність до України. Отакі то основоположення поглядів формувались ще в половині 20-ти років. На сторінках іншої газети — „Русское слово” з 1925 року, народні просвітители пропонували виходити на арену друкованим словом — спираючись на дійсне, реальне становище громадян — з любов'ю до свого народу та його мови (але не язичія) і спілкуванням з ним, що могло б повести всіх до спасіння.

В одному із чисел вище згаданого тижневика

автор статті пише: „... не вздохати до матері-Росії, а добиватися до власної свободи, народної мови та духовного багатства народу”. В іншому числі газети Ірина Невицька заявляє, що народ тільки своєю мовою зможе стати на ноги і бути народом. Далі вона пригадує, що „не мови потрібно народу, бо він її має — прекрасну, як дзвін, але треба культури власної мови” (Олена Рудловчак — Біля джерел сучасності, 1981, Пряшів-Братіслава, стор.117-146).

„Засвоюванням української літературної мови підніматиметься література з жахливого стану” — було пропонувано „народовцями”. Вони, у своєму органі „Слово народа” — на підставі вже попередніх вживань, з минулого століття — поруч назви руський почали вживати „українець”, бо ж ціллю їхньої газети було усвідомлення і розвиток літератури із суворими вимогами, як напр.: знати українську правописну і граматичну мову, її минуле і сучасне, знати історію свого народу, знати тонке віршування та поезію і прозу українських поетів, письменників та науковців фонетики й фолклору.

Газета „Слово народа” виходила коротко, бо лиш від грудня 1931 до серпня 1932 року. Спочатку не занималась політичною орієнтацією і не в'язалась з жодною політичною партією. Видавничий комітет, головою якого була І. Невицька, ставив собі за мету: піднести національну свідомість, розвивати українську освіту та боронити рідне українське слово. Газета займалась тільки культурно-освітнім питанням, але тодішня світова економічна криза змусила редакцію висловитись про важкий стан населення, безробіття й голод. Автори статей із соціальних питань, за важкий економічний стан народу звинувачували саме народ та його

інтелігенцію, яка не заставляла свої життєві інтереси перед урядом. Факти цього друкованого органу вказують, що угруповання української інтелігенції — навколо цієї газети — були змушені часом займатись демаскуванням політичної дезінформації і виводити народ з темряви. Проте, найголовнішою ціллю газети було публікувати статті, в яких питання національної приналежності, русинів-лемків, були найпереконливішими на підставі наукових співвідношень української мови та місцевого діалекту, вживання слів та їхня близькість з тим самим значенням та корінь слів за місцями їхнього вжитку як на Лемківщині так і на Україні.

Газета також виступала з поглядами про самостійність українського народу з його окремишньою культурою та історією і закликала бути гордими своїм національним іменем „українець”, якого на той час нараховувалось біля сорок п'ять мільйонів осіб.

Думки дописувачів були друковані в багатьох числах газети. Вони підкреслювали силу місцевого населення в одному нерозривному національному організмі. В дійсности, тільки такі вимоги були

правильні й актуальні на той час. Автоматично, це була боротьба проти москвофілів, які український нарід не визнавали за окремий, але як російське плем'я з діалектами російської мови. Поряд з цим „Слово народа” обороняло рідне слово, долю народу і його культуру, вузько пов'язану між собою, та інтереси всього, що українське. Творами Т. Шевченка, Л. Українки, І.Франка, В. Стефаника та багатьох інших, друкованими в газеті, відстоювано існування об'єднаного українського народу з давних давен, з часів Володимира Ігоровича (1180-90 рр.). Друковані історичні матеріали в деяких числах вказують на факт споконвічного життя українського населення на Лемківщині.

Про багатство статей на спільну тему з ідеєю „просвітительства” свідчать різноманітні заголовки. Аналізувати мені їх немає потреби.

Підсумовуючи величезне значення газети, яка відіграла значну роль для свідомости багатьох, підкреслюю її історичну вартість, яка під сучасну пору повинна бути взірцем з гідністю наслідування.

Павло Лопата

НОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЕМКІВ ПРЯШІВЩИНИ

Національне і культурне життя русинів-українців Чехо-Словаччини опинилося чи не у найбільшій кризі у своїй післявоєнній історії. Українські журнали „Дукля” і „Дружно вперед” вже перестали виходити, значна кількість працівників апарату Союзу русинів-українців Чехо-Словаччини вже одержала декрети про звільнення з роботи. Театр ім. Олександра Духновича невдовзі опиниться без стріхи над головою, під загрозою є свята й фестивалі народної художньої самодіяльності чехо-словацьких русинів-українців, кількість українських шкіл постійно зменшується, а в словацькій пресі появляються все гостріші антиукраїнські статті. Павол Фабрі, напр.: в кошицькому щоденнику Slovensky vychod (11.4.1991), вимагає негайного скасування українського радіомовлення, катедри української мови і літератури та українського видавництва, як інституцій ніби створених „тоталітарним режимом”.

Га, не зважаючи на те, на Пряшівщині виникають все нові й нові організації. До Союзу русинів-українців Чехо-Словаччини, заснованому в січні м.р. організації, яка об'єднує понад дев'ять тисяч членів)

в березні м.р. долучилася „Русинська оброда”, згодом її антипод — „Тарасова Україна”. Недавно було відновлено русофільське „Общество ім. Духновича” та молодіжну організацію „Союз молоді Карпат”. На горизонті є вже дві дальші організації — об'єднання „Рух” та політична організація „Обруч”.

Понад тридцять прихильників „Руху”, в середу, 12 березня, зібралось в пряшівському Руському домі на других зборах, на яких було обговорено програму і статут новоствореної організації.

„Рух” мав би бути автономною суспільно-громадською організацією русинів-українців без членської бази, лише з первісними клітинами в селах і містах Пряшівщини. Організація мала б дбати про розвиток культури русинів-українців, захищати їх національні, політичні та соціальні права, дбати про економічне вирівнювання з іншими областями, пропагувати релігійну толерантність та співжиття з іншими національностями, видавати пресу, науково-популярні книги та художню літературу, давати людям юридичні консультації і т.п. Головою підготовчого комітету „Руху” обрано Юрія Бачу.

Друга організація — політичний рух „Обруч” — опублікувала свою програму дії на сторінках „Нового життя”. Це теж організація без індивідуального членства, яка хоче об’єднувати „вихідців з русинських сіл” без огляду на їх сучасну національну, політичну чи релігійну орієнтацію. В найближчих виборах „Обруч” хоче висунути своїх кандидатів до Словацької національної Ради та федерального парламенту. Головним ініціатором заснування

політичного руху „Обруч” є Степан Крушко. Покищо ні „Рух”, ні „Обруч” не зареєстровані у міністерстві внутрішніх справ. Досі вони орієнтуються на невеличку групу прямишівської національно свідомої інтелігенції українського напрямку і не мають за собою великої підтримки широких мас населення. А без такої підтримки їхня діяльність не може бути ефективною.

Микола Мушинка (16.4.1991.)

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

(продовження)

А командир, посидівши деякий час з хлопцями біля ватри, знову віддалився. Застав Таню на тому ж місці, де залишив її. Блискучими, наче дві зорі, очима дивилась у темні лісу. Може, переживала наново першу зустріч зі своїм Васильком єдиним, як його непритомно-хворого залишили друзі в хатині бідної бабусі, і вона, Таня, заопікувалась ним. . . А, може, пригадувала собі його слова, що сказав він, прощаючись з нею востаннє . . .

Почула, мабуть, кроки командира, бо повернула до нього своє бліде обличчя.

— Дякую вам, друже командире, за ваші турботи про мене, — сказала зламаним голосом, встаючи з пня, на якому сиділа.

— Прийміть же, друже Тетяно, щирі слова співчуття з приводу невіджалуваної втрати вашого судженого, командира Бора, — сказав, схилиючи голову.

— Дякую! — ледве могло пройти крізь стиснене судорогами жалю, горло, це одно-єдине слово. Подала йому руку. А він стиснув дружньо цю малу, працювиту руку і, піднісши до уст, поцілував.

— Може підемо до табору, Таню? — сказав по хвилині.

Не перечила. Йшли мовчки. Таня, пририта своїм важким горем, перебула страшне напруження нервів і потім попала в якийсь отупіння. Голова здавалась їй порожньою банькою, в якій годі дошукатись бодай одної ясної думки. Мала почуття якогось, просто стихійного хаосу і безнастанного шуму . . .

Командиріві пригадався Свят-Вечір. Щойно тоді він довідався, що к-р Бір — це суджений Тані і з цього приводу склав їй побажання. А сьогодні він оце тільки висловив їй співчуття з приводу смерті того

ж к-ра Бора . . . Яке ж химерне, а дотого невимовно важке, суворе й жорстоке повстанське життя!!!

Затужив за війною

Минали одні за одними, прекрасні червневі дні. Таня топила у праці своє важке горе. Від ранку до вечора сиділа біля друкарської машинки, вистукуючи та переписуючи все, що передавав їй командир. У вільні хвилини допомагала стрільцям приготувати їжу. Чимало турбот мали вони з харчами — доставляли обережно з подальших сіл, щоб ворог не впав на їхні сліди.

— Ех, друже Тетяно, аж задихуюсь уже від цієї конспірації! — сказав чотовий Островець, як пекла вона на грані картопляні плячки на вечерю. — Не дозволено розкладати вогнища удень. Не дозволено, не то співати, але й говорити голосно. Не дозволено зустрічатись не тільки з цивільним населенням, але і з повстанцями з інших груп . . .

— Хиба ж можна інакше, друже чотовий? — здивувалась Тетяна.

— Знаю, що не можна, тому й мучить так мене це все. Та не хотів пригадувати їй щоб вставилась за ним у командира, щоб той пустив його „погуляти” з ворогом. Не хотів нічим тривожити її великого смутку. Вона ж тепер навіть не записувала його споминів, а сиділа над звітами. Багато було залеглої роботи, яку треба було викінчити. А, може, не хотіла записувати його споминів щоб не роз’ятрувати неприсохлої ще рани. Там же — на Лемківщині — воював і к-р Бір і кожне слово з його споминів нагадуватиме Тані про нього. Та ось Таня, відчула його думки, бо підвела голову і, глянувши на нього пильно, сказала:

— Якщо ви, друже чотовий, маєте ще щось додати

до своїх споминів, то сьогодні, по вечері, ми могли б продовжувати їх.

— Небагато вже залишилось, друже Тетяно. Можна б докінчити, якщо є у вас час і охота записувати. І так вечорі стали мені такі довгі-довгі, наче б це не червень, а грудень був. Навіть зимою в бункрі не були вони такі безнадійно довгі, як тепер.

— Скучаєте, друже чотовий? Чого ж так скучаєте?
— запитала якимсь погаслим голосом. — Вам тільки жити й радуватись життям, — додала.

— Мало того, що скучаю, але така якась безнадійна туга налягла на душу, що не можу собі місця знайти . . . І дійсно, якась невтишена туга неволила його. Увечорі, як оповідав він свої останні переживання на Лемківщині, його оповідання були наскрізь переткані тією незбагнутою тугою.

— Був кінець червня, так, як оце тепер, — почав.
— Саме тепер річниця мого останнього побуту на Хрищатій. Ми з віст. Явором ледве доволіклись туди, бо ж обидва ми були важко ранені. Зеленіли довкола ліси, а в долах сади вицвітали. Хрищата видавалася нам ще більш величчя, як завжди, і наче б задумана та сумна. Мабуть, тужила за кимсь . . . Чи ж не мала за ким тужити? Немає вже завзятих та одчайдушних її лісових синів . . . Одні впали на полі слави, інші пішли за Сян, щоб далі вести боротьбу з ворогом, а ще інші — одинцем тиняються повстанськими, крутими стежками та шукають таких же загублених друзів . . . А ті, що пішли за Сян, чи вернуться ще колись? Чому вони пішли і куди? Чи зле їм тут було? Вона ж, Хрищата, впродовж кількох років берегла їх перед ворожими облавами — у непрохідних своїх лісах, у недоступних проваллях. А вони таки пішли . . . Немає завзятої лемківської сотні, перед якою

тремтів ворог, немає „печучого лемківського Хріна”, немає одчайдушних хрінівців . . . Серед нічної тиші вчувались нам повстанські бойові пісні, вчувались відгуки завзятих боїв та грімке повстанське „Слава”!. . .

Хрищата зрита була окопами і порисована тисячами стежок. На одній із тих стежок лежали чотири невідомі нам повстанці. Руки пов'язані, очі повиколовані, лиця порізані багнетами, а в устах повно глини. Зупинились ми біля них — хворі, виснажені, ледве живі . . . Жаль серце розривав, що немає в нас сили, щоб викопати могилу й похоронити їх. І вперше за всі роки нашого воювання на Лемківщині, я заплакав, як мала дитина . . . Вістунові Яворові теж котились сльози по обличчі. Ми приклякнули біля них і молились. Та чи знаєте, друзі, яка була моя молитва? Я не просив у Бога, щоб прийняв їх до свого царства, бо тим, які кладуть своє життя за свій народ та за рідну Землю і так отворена дорога до неба. Але я просив кари на тих катів, що, осквернивши нашу Землю, в такий жорстокий та дикий спосіб познущалися над героями — оборонцями тієї Землі . . . Помолившись, зірвали ми кілька квіток, поклали біля них і поволіклись далі — шукати на стежках партизанських слідів . . .

І замовк чотовий Островерх.

Таня похилила голову над писальною машинкою. З її очей котились, одна за одною, великі гарячі сльози і скроплювали, записану споминами, картку . . . Згодом підійшов до неї Островерх.

— Друже Тетяно! Пробачте, що сьогодні не продовжуватиму своїх споминів . . . — сказав зламаним голосом. — Може завтра оповідатиму далі . . .

(далі буде)

ПРО ОДНЕ ЩЕ ЗВЕРНЕННЯ ДО ЛЕМКІВ

На іншому місці цього ж числа журналу „Лемківщина” Вш. Читачі здіблють звернення І. Красовського — „Моїм землякам у ЗСА і Канаді”. Нижче друкуємо інше звернення підписане п'ятьма нашими визначними діячами в Україні, між ними також І. Красовським. З огляду на те, що дещо із змісту цього звернення є частинним повторенням згаданого упередньо, дозволяємо собі подати скорочений зміст із збереженням правописку.

Редакція

..У 1992 році лемки відзначатимуть велике історичне свято. Це 1000-літній ювілей приєднання

земель теперішньої Лемківщини до Київської Русі, що його здійснив у 992 р. київський князь Володимир Великий. Лемки на Україні, незалежно як себе трактують — русинами чи українцями, гаряче люблять рідну історію і культуру. Вони готуються широко відзначити цю історичну дату. Крім масових підприємств як фестивалі пісні і музики, ювілейна наукова конференція тощо, вирішено, разом з дирекцією Львівського музею народної архітектури і побуту (Шевченківський Гай), побудувати на зоні „Лемківщина” лемківську церкву (копія церкви в с. Котань б. Дуклі), а в довгій лемківській хаті обладнати музей історії та культури лемків. Вчена

Рада музею народної архітектури затвердила технічну документацію на церкву, план експозиції нового музею, комісію в справі будівництва церкви.

7 квітня 1991 року на сам Великдень Його Блаженство кардинал Іван-Мирослав Любачівський і Його Преосвященство митрополит Володимир Стернюк, в присутності багато-тисячної маси народу, урочисто освятили місце, на якому до ювілейної дати (літо, 1992) буде споруджено лемківський храм св. Володимира.

Суму 30 тисяч карбованців для будівництва церкви допоміг нам придбати автор книги „Церква в руїні” п. Олег Іванусів з Канади. Але останнє підвищення цін свідчить, що сума ця явно недостатня навіть для завершення будівництва, не говорячи про внутрішнє обладнання церкви і музею.

Думаємо, що справа будівництва церкви і музею

в Шевченківському Гаю, а тим самим створення культурного осередку для лемків на Україні, є близька серцю кожного українця і зокрема лемка. А тому звертаємося до земляків-лемків на Україні, як також поза Україною, допомогти своїми пожертвуваннями завершити це починання.

Просимо врахувати, що справа ця термінова. Зібрані кошти слід передати в розпорядження Комітету по будівництву церкви і музею з підтвердженням у „Книзі пожертвувань” суми внеску. Організації на Україні можуть переказати гроші через банк на рахунок 60158 ОПЄРу житло-соцбанку м. Львова, з обов'язковою припискою „На будівництво лемківської церкви”.

Комітет до будівництва церкви і музею: І. Гречко, П. Когутов, І. Красовський, Д. Солинко, Я. Швягла.

Львів, квітень 1991 р.

УКРАЇНЕЦЬ — УЧАСНИК „ДЕЗЕРТ ШТОРМУ”

Серед півмільйонної армії американських вояків, що проганяли окупантські війська Садамма Гуссейна з Кувайту, були також вояки українського походження, а серед них мешканець міста Рочестеру, НЙ, — Роман Андрій Шурин. Народився він в 1971 році, в родині Василя і Люцини Шурин. Від садочка до 8-ої класи вселюдної школи учав до парафіяльної школи при Українській католицькій церкві св. Йосафата. Він дуже любив школу і церкву, де протягом шести років був вівтарним дружинником і часто читав апостола українською мовою. Середню школу („гай скул”) закінчив у West Irondequoit, N.Y., в 1989 році, згодом вступив до американської армії, де продовжував науку, вивчаючи механіку.

Військовий вишкіл відбув і успішно закінчив у Fort Knox, Kentucky. Також успішно закінчив курс механіки і оператора танка. В травні 1990 року був висланий до Німеччини, де служив у 3-ій дивізії американської армії, біля Франкфурту. Звідтам, в січні ц.р., був висланий в Савдійську Арабію, де був оператором танка М-88. Брав участь у воєнних операціях в Іраку і Кувайті, де забрав у полон понад сотку іранських жовнів. До травня мав перебувати в пустині біля міста Кувайт, звідки повинен вернути до Німеччини.

Роман є членом місцевої Української кредитової спілки.

Василь Шурин (батько)

PFC. SHURYIN A. ROMAN.

(Галина Щерба).

„Евакуація-депортація” українців з Лемківщини в 1945-1947 роках — у спогадах самих лемків

Лемки від віку проживали в західній частині Карпат на території Південної Польщі, Північно-Східної Словаччини та північної частини Закарпатської області УРСР. Це територія майже 10 тисяч квадратних кілометрів, яка охоплює гірські райони між ріками Ужем і Ославицею на сході, до Попраду з Дунайцем на заході. Вона входила до складу Київської Русі, згодом до Галицької і Галицько-Волинського Князівства. А вже з 1309 року Лемківщина потрапила під іноземне панування. Протягом тих століть різні правителі прагнули одного: щоб цей маленький народ, що мешкає в загублених у горах селах, асимілювався, розчинився, втратив свою національну своєрідність.

Походження лемків і в наш час викликає диспути вчених. Академік В. М. Русанівський стверджує, що походять вони з Надсяння, звідки мігрували в Карпати. Є й інші міркування, які вимагають ще наукового дослідження. Ряд вчених доводять, що лемки походять із племені білих хорватів, про яке згадується ще в „Повести временних лет”. Точніші дані з'являються в так званих місцевих літописах XI-XVIII століття. Так дійшли до нас „Війтівські книги” (акти) села Одрехови, „Книги Сяницького городського суду” та деякі інші документи.

Через своє географічне положення лемки зберегли відпорність на чужі впливи і вірність своїй народності та релігії.

Основні комунікаційні шляхи провадили переважно долинами річок і потоків та перевалами Дуклянським і Лупківським, по якому пізніше прокладено залізницю. Бідні ґрунти, покриті глиною і сіножатями, не дали розвинути великому хліборобству. Лемки працювали, бо з дитинства важко працювали на „крімку” хліба. Натуральне господарство було основою життя, потребувало праці від сходу сонця до вечірніх сутінків. З шести-семи років діти помагали батькам в полі. В основному лемки сіяли овес, садили картоплю, займалися годівлею домашніх тварин та ходили на заробітки на долини. Ялинові, соснові, смерекові ліси давали будівельний матеріал. По лісах жив різноманітний тваринний і рослинний світ і з давніх-давен розвинувся промисел мисливства і збирання ягід та грибів. У промисловості розвинулося виробництво

гонтів, різьблених і точених речей та каменярські робітні. Навіть повсякденний одяг лемки шили з домотканого полотна.

Найменше цікавились лемки політикою. „Дав би Біг здоров'я та врожай, а власть — вона тебе сама знайде. І добра від неї не жди” — говориться в лемківській приказці. Так і згодом сталося.

Минулого століття почалася еміграція до Америки і Канади. Більшість емігрантів верталася додому і за зароблені гроші розбудовували господарства. Ті, що залишилися, створили в 1931 році в Америці „Допомоговий Комітет Лемківщини”, щоб допомогти своїй дорогій Батьківщині. У 1935 році в ЗСА і Канаді засновано Організацію Оборони Лемківщини, створено фонд допомоги Лемківщині, що широко допомагав будувати народні доми, друкувати „Історію Лемківщини” Тарновича й інші видання, допомагав студентам, кооперативам. У деяких місцях створено об'єднання спільного випасу овець і худоби, заклалися молочарні, створювалися споживчі кооперативи в кожному селі. На теренах Лемківщини є багато мінеральних джерел, де постали здоровельні місцевості, як: Криниця, Мушина, Лімниця й інші.

Тому, що люди жили в недоступних околицях, у лемківському говорі збереглося багато архаїчних слів і форм, які „на долах” уже давно зникли.

Після Другої Світової Війни радянсько-польська угода викинула лемків з їх улюблених прадідівських гір. Північна Лемківщина, повіти — Лиський, Сяницький, Кроснянський, Ясельський, Горлицький, Грибівський, Ново-Сандецький, кілька сіл Новотарського опинилися, після Другої світової війни, під Польщею.

Ще до закінчення війни, 9 вересня 1944 року між Польським Комітетом Національного Визволення і тогочасним урядом УРСР був підписаний договір про евакуацію українського населення з території Польщі на територію УРСР. Акція переселення розпочалась 15 жовтня 1944 року і за договором повинна була мати виключно добровільний характер. Але від повної засади добровільності були відхилення.

Львівська історико-просвітнянська організація „Меморіал” провела пресове анкетування переселенців-лемків, серед яких 17.1% підтвердили добровільне переселення, а 92,9% стверджують, що

воно мало примусовий, насильницький характер. Поряд з анкетами вони надіслали листи-спогади про ці події. Отже надамо їм слово:

„Я, Халанич Андрій Васильович, 1914 року народження. Поки я живий хочу написати цю історію, яка відбулась на моїх очах на Лемківщині. В 1945 році польська регулярна армія спалила наше село Кальницю. Мою маму розстріляли, та багато більше людей. Так ми жили на нашому згарищі як хто міг. Хто яку будку збив, а хто подався на друге село. Так мучився народ — голод, холод і т.п. Також спалили частину села Сукувате і частину села Середнє, і так люди жили аж до 1946 року. В травні місяці 1946 року приїхала так звана карна експедиція, яка не рахувалася з людьми, побивали людей і як послідніх собак гнали на станцію. На станції сиділи під голим небом, під дощем, по дві-три неділі, а той місяць. Згодом грузили як худобу в товарні вагони і везли без води, без гарячої їжі. Люди по дорозі мліли, вмирили . . . Якщо був совісний машиніст то ставав де можна було набрати води, але не було в що набирати, бо люди не були приспособлені. В дорозі стояли по три доби, а то й більше. А, привезли на станцію, там знов страждання, люди розбігалися, по селі ходили просити кусок хліба. В хату одну заселяли навіть по три-чотири сім'ї. Хати були без вікон, без дверей, і жий як хочеш. Цього всього описати неможливо, як знуцалася над людьми польсько-сталінська машина”. (Л-213).

„Я, Черешнівський Антон Костянтинович, народився 24 березня 1915 року в селі Стежниця, яке лежить 1 км від міста Балигород, в якому я проживав і працював. В 1944 році після фронту я переїхав жити до села Стежниці. Через короткий час приїхало до Балигорода польське військо і стало життя нестерпним. Почали ночами стріляти майже запальними кулями на село Стежниця, додали страху і приспішили виїзд на Україну. Днями заходили то в одне село, то в друге і деякі родини забирали і везли до міста Ліська до переселенчої комісії . . .

Потім люди, коли сподівалися, що в їх селі має бути завтра акція (а часто давали секретно знати польські „аківці”), то люди ще звечора забирали деякі речі — одягу, постіль, худобу, і виїжджали в ліси. Так одного вечора поїхали люди в ліс і я теж поїхав з ними . . . Слідуючого дня вранці в село заїхало військо, і коли не застали людей в селі, пігналися в ліс. Коли погнали на людей, які стали втікати з худобою в глибину лісів, оставивши речі, тоді стало несамолюбне видовисько. Забирали речі, багнетами розпорювали перини, а був сильний вітер то пір'я

рознеслось по лісі, який став білий як в снігу. Ця сцена стоїть і сьогодні перед очима., . . .”

Як відбувалось переселення почате в 1945 і закінчене в 1946 році? Питає і відповідає в спогадах Микун Володимир Степанович з села Туринське.

При допомозі польського війська, танків, кулеметів і автоматів створювали „добровільне” переселення, де горіли хати, падали жертвами нічому невинні люди. В нашому селі спалено 5 хат, вбито два чоловіки, в селі Завадка — 32 чоловіки. Села: Кальниця і Завадка були повністю при переселенні спалені. З тих сіл, які були спалені під час акції переселення, польська влада не давала майнових документів, яким — як відомо — в УРСР компенсації не було. Після переселення вище названі села були спалені і стерті з лиця землі і зараз не існують села: Прилуки, Кам'янка, Ославиця, Явірник, Душатин.” (Л-149)

А ось що пише у своїх спогадах Васильків В. С.

„ . . . Саме переселення я майже не пам'ятаю (мені було 4 роки), тільки із розповіді батьків. То були дуже тяжкі часи, які пустили наш народ у злиднях по світу. Переселені ми із села Затварниця Ліського повіту (ПР). Виселені силою, село поляки спалили повністю. В нас була нова хата, побудована перед війною. Її спалили, не давши взяти майже ніякого майна тому, що хто наближався, то стріляли.

Приїхали ми в село Катериничі Городоцького району, поселилися в старенькій хатині дуже маленькій, що навіть не було де повернутись тому, що сім'я була велика, 8 чоловік. Грунту наділили мало. Правда, через деякий час організували в селі колгосп та й забрали все, навіть те, що вже встигли нажити тут (коня, воза і інші речі). Батьків вже немає в живих, але туга за батьківщиною в них була до останніх днів їхнього життя”.(Л-095)

А ось ще один спогад Майковича Михайла Степановича:

„Шановні друзі! На протязі 1945-1946 р.р., нас переслідували польські власті при допомозі польського війська. Наше село Чистогорб Сянського повіту межує з Чехо-Словацькою границею. Коли набігали на село військо, люди втікали в ліси. За нами гналися військо, то ми переходили на сторону Словаччини і там переховувалися. Але в 1946 році весною несподівано наскочило польське військо і силою нас вигнали з села на станцію в Загір'ю (Загуже). Коло Сянока нас тримали сім днів під відкритим небом, поки був поїзд (товарні вагони) і так нас вивезли. Ще і в дорозі нас переслідували всякі грабіжники на польській стороні.

„ Я, Дмитришин Ірена, переселенка із Нижніх Устрик, і хочу Вам розповісти про наше переселення.

В 1950 році наш цілий район (33 села) було переселено примусово в Миколаївську, Херсонську та Одеську області. Нам пояснювали, що роблять обмін; наш район віддають полякам, а поляки їм віддають в другому місці. Нас силою погрузили в товарні вагони і повезли в Миколаївську область. Но туга за рідною хатою і досі не згасає”.

Ось що пише в своїх спогадах Ференц Іван Михайлович, переселений із села Прилуки Сянницького повіту:

„... Люди не хотіли коритися масовому виїздові, оборонялися на рідному порозі, на рідній землі, прийнявши катування і смерть. Що війною в 1944 році не була зруйнована, спалена моя Батьківщина Лемківщина, то в 1945 і в 1946 роках була зруйнована розлюченим польським військом, яке своїми розбоями не мало меж. Вогні горіли, лилася кров, падали трупи — не сотні, а тисячі, декотрих не було кому хоронити. Гули дзвони, горіли церкви, села і наповнялися лементом, криком і народним плачем, а нарід цей був споконвічним господарем тієї землі. І кому було потрібне його вигнання? Могла б бути хоч мінімальна братерська оборона. Не було, а навіть досі нема кому згадати. Мовчать лемки, мовчать брати українці...” (Л-189)

Згадує в своїх спогадах Кос Марія Іванівна:

„Я хочу написати Вам про своїх батьків. В 1947 році їх насильно виселили із рідної хати. Жили вони в селі Березниця Вижня, повіт Лісько.

В господарстві було 6 гектарів землі, корови, кінь, вівці. Батьків дід 7 років працював у Канаді, щоб заробити і вкупити землю. І ось все пропало. Виселили їх у Тернопільську область, станція Ягольниця, район Чортків. В пошуках кращій долі виїхали у Львівську область, село Озерне.

Під час операції „Вісла” з батьківської сторони згинувало четверо людей — ціла сім'я, а з матеріної — рідний батько. Сиротами залишилися дві мамині сестри і шість братів. Всі вони разом із моєю бабусею живуть в Польщі на німецьких землях. Нашу родину зараз розділяє 800 км. Ось така доля спіткала моїх батьків. Вже 53 роки живуть батьки на Україні, але завжди згадують, як то було добре вдома, там коло Сяну...” (Л-153)

Читаємо ще один лист — Самагальської Люби:

„Хочу написати про трагічну долю моїх переселених батьків. Моя бабуня Катерина Семенівна проживала в Польщі Сянницького повіту село Ратнавиця. Невеличке село, всього 30 будинків, але дуже дружне, веселе і рідне.

Бабуня мала п'ятеро дітей, але в живих лишилася тільки одна дочка — моя мати. Найстарший син Степан пішов на війну в 1944-45 рр., і пропав без вісти. Молодший син помер від туберкульозу в 20 років. А двоє дівчаток-близнят померли в сім років. Діда мого забив дуб у лісі, коли він спилував його. Коли закінчилася війна — в хаті залишилося троє жінок: моя прабаба, бабуня і мама.

І от в один прекрасний день прийшли і почали виганяти, переселяти на Україну. Для чого, кому це було потрібно? Прабабця біла руками, хто підходив до неї, плакала, кричала: „Тут спочивають мої діди, прадіди, я хочу тут померти”. На станції відібрали в них коня, корову. І поїхали вони ні з чим і не відомо куди.

Вийшли з поїзду в Зборові Тернопільської області. Хотіли їсти, побиралися. Взяли їх до себе якісь добрі люди, що мали стару „халупу” і так почалося їх нове життя на Україні... (Л-019)

Ось ще один лист-спогад:

„Пише громадянка із Лемківщини села Поляни Сянницького району Краківська область, яка зараз проживає в Тернопільській області Підволочиського району — Марія Василівна Ханас.

Нас переселили в Тернопільську область. Місця проживання не міняли. Наше переселення було примусовим: після фронту в неділю до обіда видали приказ, а в понеділок рано нас виселили. В нашому селі стояв шість місяців фронт. Ніяких гігієнічних умов не було, не було що їсти, а хто думав про медицину.

Які ми могли бути забезпечені, у нас не було грошей, щоб купити хату, нам допомоги не дали, бо наша хата під час фронту згоріла.

На новому місці переселення нам дали землянку. Умови праці були такі: якщо робочий нагрузив 20 теліг гною, або скинув, то був один трудовень, платили нам 30 копійок.

Голодувати нам доводилось, їли лободу, бо не було чим прожити в 1947 році. Нас вигнали в 1945 році із села. З собою взяли в дорогу одну перину і мішок бараболі — тільки всього вспіли взяти.

Хіба ми можемо забути рідне село, де ми народилися? Якщо б нам дали умови для життя, землю, щоб було чим на землі робити, ми б вернулися!” (Л-013)

ДАЛІ БУДЕ

Посвячення хреста і площі під будову лемківської церкви в Шевченківському Гаю у Львові, 7-го квітня 1991 р. Акту посвячення доконав його Блаженство Патріярх Мирослав Іван Любачівський в присутності Львівського Архієпископа Володимира

ПОСВЯЧЕНО МІСЦ

День 7 квітня 1991 року ввійде в історію релігійного і культурного життя вихідців з Лемківщини як у Львові так і на Україні. На сам Великдень Блаженніший Мирослав Іван кардинал Любачівський посвятив місце під будову лемківської (за формою) церкви в Музеї народної архітектури та побуту.

Історик, етнограф Іван Красовський у своєму слові подякував представникам Української греко-

католицької церкви, на чолі з верховним архієпископом, за прибуття до ділянки, на якій споруджуватиметься церква і її урочисте посвячення. Він також згадав про трагедію північної Лемківщини. У результаті „добровільного” переселення (1945) до СРСР і організованої тогочасною польською владою злочинної операції „Вісла” (1947) край у Низьких Бескидах залишився без своїх автохтонів. Лемківський активіст висловив думку про те, що ця церква

Стернюка, Митрополита Вінніпеґу (Канада) — Максима Германюка та багато-тисячної маси народу. Біля самого хреста стоять, зліва на право, лемкознавець Іван Красовський та голова Комітету будови лемківської церкви у Львові — Іван Гречко.

Е ДЛЯ ЦЕРКВИ

повинна стати свого роду пам'тником громадянам, які зазнали страждань моральних і фізичних, або й загинули, та символізувати любов українців з Лемківщини до України.

Подія відбулася надзвичайно піднесено і закінчилась могутнім співом пасхального гімну і „Многая літа". Це — велика честь і радість для суспільно-культурного товариства „Лемківщина".

Принагідно зазначається, що це перше

посвячення нового храму Божого главою Української греко-католицької церкви Блаженнішим Мирославом Іваном кардиналом Любачівським після повернення до свого престолу на Україні — до катедрального собору св. Юра у Львові.

Володимир Гула

МОЇМ ЗЕМЛЯКАМ У ЗСА І КАНАДІ.

Дорогі Земляки!

До 1945 року лемки проживали суцільною масою в Західньо-Карпатському краї — Лемківщина. Етнографічна її межа проходила від рік Солинки і Сяну на Сході до Попраду з Дунайцем на Заході, охоплюючи гірську смугу південно-східньої Польщі та гірську смугу Словаччини від Попраду до Ужу і частину Закарпатської області від р. Уж до р. Боржави. Не підлягає сумнівові, що лемки (назва від мовної частки „лем”, що її вживають замість „лише”, „тільки”) — етнографічна група українського народу. Поряд з етнографічною назвою частина лемків зберегла також давню національну назву „русини”, „руські”.

Після Другої світової війни лемки пережили найбільш відчутну у своїй історії трагедію: у 1945-46 роках більша частина лемків (200 тис.) була виселена з Польщі на Україну, а решта (100 тис) у 1947 році внаслідок акції „Вісла” насильно вивезена на західні землі Польщі і розселена маленькими групками в польському оточенні.

Лемки, які переселились на Україну, поселилися в селах і містах Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей. Переживши післявоєнні труднощі, трудолюбиві лемки пристосувалися до нових умов, молодь подалась у середні й вищі навчальні заклади. По короткому часі вихідці з Лемківщини створили багаточисленний загін інтелігенції (лікарі, учені, педагоги, економісти тощо).

Хоч на Україні серед лемків зникла національна розрізненість, все ж вони не забули про рідний гірський край, рідні традиції, які поступово затираються. Це стосується лемківської говірки, народного одягу, традиційних знарядів праці, народних промислів. В Україні продовжує розвиватися мистецтво різьби на дереві, співоча творчість. Осередки різьбарства діють у Львові, Стрию, Трускавці, Бережанах, Моршині. На Львівщині створені два лемківські хоріві ансамблі, на Тернопільщині — чотири.

В українських журналах, газетах почали появлятися статті, наукові розвідки про культуру лемків.

Для координації досліджень, поживлення діяльності у справі збереження культурних скарбів лемків, їх розвитку, у Львові створено Товариство „Лемківщина”, наукову групу при НТШ, комісію по будованню лемківської церкви і музею з історії та

культури лемків на території зони музею народної архітектури та побуту.

У справі фінансування будівництва лемківської церкви велику допомогу надав нам автор книги „Церква в руїні” Олег Іванусів (Канада), посильні пожертви внесли М.Маслей та І.Оленич (Канада).

Лемківські історики, етнографи, публіцисти підготували ряд праць лемківської тематики, але через фінансові труднощі та нестачу паперу видати їх не можуть. Серед праць „Енциклопедія Лемківщини” (1500 статей з історії, культури, літератури, мистецтва). За приватним замовленням у Львові друкується книжка „Хто ми, лемки”, готується до друку книжечка „Лемки на Україні”.

Нас дуже турбує становище лемків у Польщі. Хоч там діє ОУП з тижневиком „Наше слово”, який друкує окрему лемківську сторінку, діє Об’єднання лемків з осередком в Горлицях, „Стоваришиня лемків” (Лігниця), але єдності між ними немає. Частина лемків вважає себе українцями, частина русинами, частина попросту лемками, частина лемками-поляками. Спроби використати фестиваль „Ватра” для об’єднання всіх лемків покищо незначні. А процес польонізації лемків проходить дуже швидко. Наші конференції, творчі зустрічі з участю лемків — активістів з Польщі теж не дали бажаних результатів. Відосібно намагаються діяти русини-лемки в Словаччині та Югославії.

Ситуація ця вимагає більш міцних і надійних контактів між лемками в Краю, в Україні, Словаччині і Югославії, на еміграції. Саме цій ідеї хочу присвятити поїздку в Канаду й ЗСА.

Головним завданням поїздки це контакти зі Світовою федерацією лемків, Організацією Оборони Лемківщини, Об’єднанням Лемків Канади, а також з організаціями „русинського” напрямку, здійснення спроби взаємопорозуміння і спільної праці для розвитку культури лемків. При обговоренні плянів співпраці хотілось би розглянути справу друкування книжок, зокрема „Енциклопедії Лемківщини”, історії Лемківщини, випуску спільного журналу тощо, проведення спільних наукових конференцій, художніх фестивалів.

Є потреба обговорити зміст і форму відзначення у 1992 році тисячолітнього ювілею об’єднання території теперішньої Лемківщини з Київською Руссю. У 1993 році варто провести святкування з нагоди

150-ліття народження і 100-ліття смерті найвизначнішого письменника Лемківщини Володимира Хиліяка (Єроніма Аноніма). В 1994 р. припадає 80-річчя Талерговської трагедії. З цього приводу потрібно організувати тематичну наукову конференцію, випустити книжечку з аналізом справжніх причин трагедії, навколо якої до цього часу поширюються

неправдиві тлумачення.

У 1995 році — 50-річчя переселення лемків, 100-річчя народження маляра Никифора і т.д. Є про що радитись. Зрештою ряд цікавих проблем, без сумніву, виникне саме під час зустрічей, обміну думками вже на місці.

Іван Красовський

ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ — ТОВАРИСТВО „ЛЕМКІВЩИНА”

Голова Об'єднання лемків у Польщі Федір Гоч відвідав наприкінці березня 1991 року ряд осередків товариства „Лемківщина” на Україні. Порушено аспекти майбутньої співпраці цих організацій, зокрема у ділянці культури.

Багатоплянова розмова відбулася у колі активістів Товариства у Львові. Федір Гоч розповів також про труднощі, які переживає лемківська громада в краю. „Найбільша проблема в нашому житті — то вигнання, сказав він. Розсіяни зме по землях Польщі. Єст нас в горах невелика горстка — 25 до 30 тисяч”.

Великою бідою для всіх є відсутність рідних шкіл. А тому неоцінену роль у згуртуванні людей, у перешкоді до асиміляції відіграють, як підкреслив Федір Гоч, церковні інституції — православна і греко-католицька.

Голова Об'єднання лемків під час перебування на Тернопільщині познайомився з доробком лемківських фолклорних колективів з сіл Жовтневе і Підзамочок. Йшлося про перспективу їхньої участі у „Ватрі” — святі культури лемків, яке проходить у селі Ждиня від 19 до 21 липня цього року. Імпреза притягає до себе усе більше громадян як у Польщі так і з-за кордону.

Федір Гоч завітав і до столиці України. Його запросило до Києва відділення товариства „Лемківщина”, яке діє тут від грудня 1990 року. Під час зустрічі з дорогим гостем члени осередку пережили цікаві і незабутні хвилини.

Голова Об'єднання лемків нагадав у своєму слові про трагедію „добровільного” переселення і акції „Вісла”, про культурну роботу лемків у другій половині 50-ти, на початку 60-ти років, їхній вклад у створення Українського суспільно-культурного товариства (сьогодні Об'єднання українців у Польщі).

Голова Об'єднання лемків у Польщі Федір Гоч під час зустрічі з представниками відділення Товариства „Лемківщина” у столиці України.

Аналізуючи сучасну ситуацію Федір Гоч сказав: „Боюся того, єсли не буде повороту лемків на рідні землі хоц в самій Польщі, де zostали вигнани, то грозит нам винародовліня і ту, в рідних горах, і тим, што останут жити на вигнаню. І з той причини головної лемки повинни розуміти, же єдиний їх ратунок — то скуплення на Лемківшині, то звязок з рідном земльом”.

Зі свого боку він запевнив, що Об'єднання лемків радо сприятиме киянам відвідати Лемківщину.

Володимир Гула

The Lemkos in the Ukrainian National Movement During and After WWII

By Peter Potichnyj
McMaster University

Presented at the 20th National Convention of AAASS,
November 18-21, 1988, Honolulu, Hawaii

(Part II)

V. Population Attitudes and Support for the Underground

What was the general attitude of the population to the presence and activities of the Ukrainian underground in Lemkivshchyna?

In the beginning, general feeling towards the UPA units was rather friendly. This is confirmed by Nadraion leader S. Golash - "Mar" in his report for the month of 1 December, 1945 - 1 January, 1946. In it he writes: "...The Ukrainian masses in their majority regard us with friendship. Their attitudes are always with us. After numerous attacks by the WP (Polish Army)- even the most passive among the population hate the Polish-bolshevik government and would dearly love to be rid of it. Actions of the UPA against the Poles raise the spirit of the Ukrainian population..." The masses do not make distinctions between Poles who support Communism and those who oppose it. For the masses they are all the same".

In another place he says: "...Their (population's) attitude to UPA units is very good. In them they see their defenders against the attacks of militia and WP. Those villagers who are exposed to constant harrassments of Polish bands invite UPA units to their villages in order to secure a more peaceful life. The youth of these villages is demanding weapons so that they can defend themselves against these bands. Many villages unable to offer proper resistance to these bands had to leave for the East.

Were it not for the threat of relocation to the East and constant harrassment by the Poles the population would have been rather passive politically. For as "Mar" (a non-Lemko) clearly indicates, "...The patriotic members from the local population are very few... Almost entire network has cadres from other terrains (Halychyna-PJP), who in cooperation with local people carry on the work. Were it not for this element the organizational work would be very weak and the masses might be in denger of falling under influence of the enemy, because they suffer from little (national-PJP) consciousness and have difficulties orienting themselves in the clever

manouvers of the enemy". According to him the situation in Western Lemkivshchyna was even more serious. "The population does not understand us or our straggle. There are only individuals...with a slightly friendlier attitude to us... Here you have to pay even for food... They are not willing to volunteer anything".

"Mar" blamed this situation on the absence of Ukrainian intelligentsia, who although few in number were arrested and removed to the USSR in order to eliminate their influence over the population, or were killed by the Polish bands, the activity of the russophiles, and the long-standing Polish policy of trying to denationalize the people.

Even though conditions of work there were very difficult ("...there exists a cloud of informers...", and "...anybody suspected of contacts with us is immediately arrested or deported...", while some areas such as Duklia region "... was completely destroyed by war and virtually depopulated..."), the underground did succeed in organizing a network west of the Duklia pass.

The almost complete isolation of Western Lemkivshchyna because of the frontline, and especially because of the heavily mined belt west of the Duklia pass which was not cleared of mines until well into 1945, prevented good contact with Eastern Lemkivshchyna where the underground was well developed.

But here as elsewhere in Lemkivshchyna, "Mar" wrote: "they (the population-PJP) hate Poles and are fearful of them because Polish bands attack them, burn their houses and order them to leave for Ukraine. Against these bands the villagers created self-defence units and obtained their weapons from bolsheviks who pretend to be their protectors when in reality they direct the bands against the villages as there exist contacts between these bands and the NKVD".

This view of the Western Lemkivshchyna terrain is considered somewhat biased by the Raion leader M. Fedak - "Smyrnyj". A local Lemko he feels that the non-Lemkos in the higher echelons of the underground administration had no appreciation of the special conditions confronting them in the region. A proper approach, according to him always brought positive results.

The people were not interested in ideological or theoretical speculations but in practical actions that brought results. When the travelling repatriation commissions were cleared from the territory (some were liquidated), and the underground undertook to defend some of the villages against the marauding Polish bands, or punished some of the perpetrators

of the violent acts, the population very decidedly began to swing to the Ukrainian side. It was then that the propaganda activity began to bear fruit.

In the face of the negative reports about difficult conditions in Ukraine which began to filter back from early resettlers and the outrageous behaviour of the Polish authorities to the remaining inhabitants, the pro-Communist sympathies that were harboured previously by a part of the people all but disappeared.

Ivan Lyko who has moved extensively throughout Lemkivshchyna claims that he was never encountered hostile attitude among the population, was always given food and shelter, was always supplied with intelligence and was never betrayed.

Numerous Polish authors, although grudgingly, also admit a great deal of support for the Ukrainian underground among the population.

One of them, an officer of the UBP, who was in charge of the county UBP in Chrzanow, Limanova, and Novyi Sanch (Novy Sacz), and Section III of the WUBP in Krakow writes as follows: "...Smyrnyi" had support among the Ukrainians and partly among the Lemkos, who, however, from ethnic point of view had nothing in common with the Ukrainians. As a result, however, of the propaganda for 'selfgoverning and independent Ukraine', and the chauvinistic and hostile attacks against the Poles, they (the Lemkos-PJP) fell under the influence of Ukrainian nationalists. Those among the Lemkos who were not influenced by propaganda were brought around to the Ukrainian way of thinking (prawomyslnosc) with the help of terror".

"It is, therefore, not at all surprising that 'Smyrnyi' was able to expand his band with the Lemkos from villages of Nowy Sacz area. In mid 1946 the strength of the band was about 150-200 members, or as much as other full companies. In the Lemko villages the banderites also received aid in collecting all kinds of needed information, as well as the news of our counteractions. On many occasions organized ambushes from our side were unsuccessful even when we knew explicitly about the location of the band. Usually a few minutes before the arrival of our special units the members of the UPA informed by their agents in Lemko villages would take up their camp and disappear in deep forests".

In response to this somewhat self-contradictory report by Wallach, M. Fedak - "Smyrnyi" related that not only Lemkos but also many Poles actually aided and abetted the activities of his unit and that in the years 1945-1947 some 72 ethnic Poles from Iaslo, Horiytsi, Hrybiv and Novyi Sanch were arrested by UBP for collaboration with the UPA, and many jailed from 2 to 7 years. Support was also available for UPA members in Eastern Slovakia populated by Lemko-Rusyns.

VI Mobilization

The support of the population for the Ukrainian underground is best indicated by the willingness of many in-

dividuals to volunteer for service in its many formations. In fact, the strength of the underground was the voluntary nature of its participants, close contact with the population, and superb orientation in and knowledge of the terrain. For this reason the emphasis was placed as much as possible on the recruitment and use of local cadres. In cases where people from other regions were brought in, they were usually kept in the locality long enough to familiarize themselves with the local situation. We see, therefore, a great deal of stability both in the leadership cadres as well as in the composition of the UPA units.

This close contact with the population had its negative side as well. In his report the Nadraion leader "Mar" complained that "organizational, network in the entire Nadraion lacks conspiracy", that "the population knows each territorial worker and his function", and that "the fault lies exclusively with the underground workers who do not observe conspiratorial methods".

Yet this knowledge by the population did not result in informational bonanza for the Polish authorities who had to operate against the underground without reliable intelligence until the very end.

It is, therefore, intriguing to read in most Polish reports that the UPA units practiced forcible mobilization procedures in their recruitment drives.

Szczesniak and Szota claim that in the spring of 1946 young men from villages of Morokhiv, Zavadka Morokhivs'ka, Chashyn and Mokre were inducted into UPA by force. That in August 1946 forced mobilization took place in Voitkova, Tros-tianets', Hroziava, and Lishchava Horishnia. That the intelligence reports of WBW Rzeszow of 15 August, 1946 show that almost the entire "Stakh" company was recruited by force. And that "Khrin's" mobilization drive of February 1947 forced many Ukrainian youth to hide in Polish villages.

The veracity of these claims by various Polish writers must be seriously questioned. In fact most of the young men of "Khrin" and "Stakh" companies joined these units in order to save their lives which were threatened by the Polish mauling bands from Tarnava, Prusik, Polozhne, Niebieszczany and Bukivs'ko and the hostile activities of the WP. In the fall of 1945 and spring of 1946 the 34th Battalion of WP from Sianik massacred Zavadka Morokhivs'ka.

The reported mobilization in the villages of Voitkova, Tros-tianets', Hroziava and Lishchava Horishnia has to be discounted as these villages were forcibly removed to the USSR in June 1946. And it is highly unlikely that "Khrin" was mobilizing in January 1947 as the underground leadership at that time was searching for ways to reduce the number of units and to legalize as many underground cadres as possible.

A number of provocations instigated by the Polish circles also underscore the voluntary nature of the recruiting process.

A rather interesting observation about the recruiting process is made by Mr. Lyko. He claims that the "forcible mobiliza-

tion” was quite often staged. Personally involved in this process Mr. Lyko states that his unit was given a list of volunteers ahead of time and then in order to protect their families would stage a forcible mobilization drive. Many of the soldiers who were later captured would also use this excuse and many signed documents to this effect.

Yet at least one UPA member who prefers to remain anonymous claims that in early 1946 in the 5th Raion of “Kholodnyi Iar” some men were inducted into the UPA unit forcibly. He also indicated that at the same time many were released from UPA units and allowed to emigrate to the USSR with their families.

There is also a strong hint of this in the report by Nadraion leader “Mar”. He says: “The morale of UPA soldiers is satisfactory even though when the SKV units in the 1st Raion (of “Beskyd”) were being integrated with the UPA, all soldiers deserted. Commanding cadres of the SKV should be blamed for this, or rather their inappropriate behaviour with

the men. Also the character of Sub-Beskyd Lemkos is such that they prefer to view the struggle (from a distance-PJP) but not necessarily to participate in it. ...Now that they were threatened with severe punishment a part of them were reassembled and attached to the companies.

The above action took place in the winter of 1945/46 and it involved reassigning of some SKV groups to regular UPA units. Such activity, however, must have been limited and restricted only to some localities. Because as the reports of “Mar” further show, the height of UPA growth in Lemkivshchyna was reached in 1946. After that period, because of population transfers and the accompanying demobilization of military units (primarily SKV groups), the UPA has entered a stage of decline.

Once recruited into the underground the persons in the majority of cases proved to be loyal and dedicated fighters.

(to be continued)

ГЛИНЯНИЙ ЗБАНОЧОК

(спомин)

Червень 1941 року. У гарному містечку над Сяном опинилася, на тимчасове поселення, немала громада молоді. Всі веселі, щасливі, бо їхні очі задивлені в будучність, яку вони вимрівають у своїх думках. Не важні всякі особисті переживання, важне, щоб прийшов той час, у якому вони зможуть здійснити свої мрії, хоч би і мало це коштувати життя. Їхній запал до громадської праці поборював утому, бо нераз по цілоденному сидженню в бюрі треба було вечорами ходити по довколичних лемківських селах і провадити просвітнянську роботу. Суботи і неділі були призначені на села, які були віддалені далеко від міста. Десь-колись батьки зорганізували забаву, щоб відтягнути своїх дітей від такої поважної праці, а пригадати їм, що вони молоді і треба їм розривки. І, нераз закрутився романс, але не ставало часу його розвивати. Стрічі і веселі гутірки обмежувалися до обідньої пори, коли всі сходилися щоби дещо перекусити.

Найбільш багатю установою, в молодих працівників, був Окружний Союз Кооператив і власне там процвітало приємне товариське життя. Ходили ми доріжкою понад ріку Сян, зривали пільні квіти, які так чудово прикрашують наші українські землі. Щоби хоча трошки насолоджуватися тою красою підчас

щоденної праці, я поставила на своєму столику глиняний збаночок, до якого кожен ставив квітку, що її зірвав по дорозі до Союзу. Як тільки німці перейшли Сян, наша молодь також вибралася в небезпечну дорогу, у свої родинні місця і далше, щоб розійтися по всій Україні. Їх супроводжала їхня надія здобуття Суверенної України.

Наші серця рвалися в дорогу також, але маленька частина нас дівчат залишилася провадити далше працю в Союзі і на Лемківщині.

Заглиблені в своїх поважних думках ми йшли до праці як і кожного дня перед тим. В будинку було пусто і сумно, а як було глянути на глиняний збаночок, що порожній стояв на столику, сльози тиснулися до очей. Не було тих, які приносили квіти, неначе і ці квіти з поля та збаночка пішли за ними, щоб прикрашувати їм їхню тяжку дорогу.

Підчас обідньої пори наш старенький секретар доктор Володимир, маючи хорі ноги, ніколи не ходив до кухні щоб поживитися. Та, того дня він мабуть забув про те і просив, щоб ми не приносили нічого з кухні, бо не може їсти. Йому старенькому також забракло молоді, забракло веселости та руху. Поволеньки, при помочі палички, він вийшов з бюра.

Обідня пора минула в мовчанці, а потім пішли ми

назад до своїх зайнят. За якийсь час відчинились двері і в них стояв наш добрячий доктор Володимир із китицею пільних квітів. Вложив їх до глиняного збаночка і тремтячим голосом промовив: „Це в імені тих, що пішли на таке чудове діло. Мені жаль, що я не міг іти з ними, та хоча для вас тут може буду потрібний”. Любий наш виrozumілий доктор Володимир.

Хоча від того часу вже минуло пів століття, глиняний збаночок і все зв'язане з ним безнастанно стає мені перед очима. Скільки молодих людей вернулося з того походу під батьківську стріху?

Вони ішли з вірою у краще завтра свого народу, з вірою, що громадянство належно оцінить їхні зусилля. Та, на жаль, не було багато таких виrozumілих одиниць, як доктор Володимир. Він розумів, що молодь того часу була покликана на великі жертви, без яких не може укладатися історія нашої боротьби за волю.

Роздумуючи над тамтими подіями я горда за нашу молодь часів Другої світової війни. Ті молоді люди, хоча без одностроїв, не були меншими героями, як наша молодь за Першої світової війни. Не важне які угруповання їх посилали в походи, але важна та ідейність і жертвенність, яка горіла в їхніх серцях. Це була неоцінена любов до всего, що українське та велике хотіння здобути волю своїй Батьківщині. Іскри гарячої любови до своєї рідної Землі, які вони кинули, розсипалися жевріючим огнем по цілій Україні і ми сьогодні спостерігаємо як ті іскри наново запалюються в серцях молодих людей, та спричиняються до героїських починів в боротьбі за Незалежну Соборну Україну.

Ірина Добрянська

Ірина Добрянська це псевдо знаної діячки в українських жіночих організаціях, зокрема в Союзі Українок Америки. (ІЛ)

З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДБУЛИСЬ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ФДЛ

4-го травня ц.р., в приміщенні Українського Спортивного Клубу при 122, 2-га Евню в Нью Йорку відбулись загальні збори Фондації дослідження Лемківщини, з присутністю 36 членів.

Збори відкрив голова ФДЛ, Мирон Мицьо, привітавши присутніх та подавши пропонований порядок нарад, до якого додано дві точки: вибір верифікаційної комісії та її звітування.

До складу президії Зборів подано дві пропозиції. Перша: Іван Хомко — президент, Юліан Котляр — заст. президента і Марія Павелчак — секретарка.

Присутні прийняли другу пропозицію, згідно якій президію Зборів очолив інж. Стефан Гованський. Першим заступником президента обрано д-ра Івана Гвозду, другим заступником — Марію Дупляк та Марію Павелчак секретаркою.

За діяльність поодиноких клітин ФДЛ звітували: голова Мирон Мицьо за цілість праці, Марія Дупляк — як заступниця голови, секретарка Марія Павелчак, фінансовий реф. Василь Скомський, адміністратор Юліан Котляр. Д-р Іван Гвозда звітував за референтуру наукових досліджень та Іван Блиха — за Контрольну комісію.

Після дискусії над звітами приступлено до вибору нової Ради директорів. Голова Номінаційної комісії — вибраної упередньо на засіданні Ради директорів — Микола Грицьков'ян предложив листу нової Ради директорів, з пропонованим головством дотеперішнього голови Мирона Миця, та заступником в особі Юліана Котляра. Другу листу предложив Юрій Ко-

вальчик, пропонуючи кандидата на головство ФДЛ дотеперішнього голову Світової Федерації Лемків д-ра Івана Гвозду, із заступницею в особі Марії Дупляк, яка зараз є й головою Крайової управи ООЛ. Більшістю голосів присутніх членів вибрано нову Раду директорів у складі пропонованому Номінаційною комісією.

Склад Ради директорів на слідуочу каденцію такий: Мирон Мицьо — голова, Юліан Котляр — заступник голови (й адміністратор), Марія Павелчак — секретарка, Василь Скомський — фінансовий реф., мгр. Катерина Мицьо — реф. зовнішніх зв'язків та член рефентури дослідів і видавництв, Іван Лико — реф. дослідів і видавництв, та члени Ради директорів: Микола Грицьков'ян, Іван Хомко, Василь Гаргай, Петро Гарайда.

Контрольну комісію очолила Л. Пакош, Ярослав Копчак і С. Вороняк — члени. У склад Товариського суду вибрано таких членів: Іван Блиха — голова, Теодор Малиняк та Василь Щерба — члени.

Новообраний голова, в заключному слові підкреслив, що це вперше — від коли він працює в лемківських організаціях в Америці — були дві листи вибору Ради директорів. Він закликав усіх присутніх „приступати до одної родини і працювати для загального добра”.

Національним славнем „Ще не вмерла Україна” закінчено Загальні збори.

ЗВІТ ГОЛОВИ ФДЛ

Це вже п'ятий раз мені доводиться ділитись з вами успіхами й недоліками діяльності Фундації Дослідження Лемківщини. Виходячи із заложення — на основі практичного досвіду — що багатьох членів ФДЛ не мають розізнання й докладних інформацій про правну структуру цієї організації, існує konieczність цю справу вяснити.

Фундація Дослідження Лемківщини була покликана до життя 12 березня 1977 р. Головним засновником був тодішній голова Крайової Управи Організації Оборони Лемківщини — Мирон Мицьо. ФДЛ є заїнкорпорована як самостійна одиниця зі своїм власним „чартером”, затвердженим Стейт Департаментом в Олбані і правно підлягає Найвищому Стейтовому Судові.

Першими особами, які дали свою згоду стати членами ФДЛ і вплатити одноразову вкладку в сумі 100 доларів були: Мирон Мицьо, Іван Гвозда, Микола Грицков'ян, Юліян Котляр, Михайло Шашкевич, Василь Майкович, Іван Блиха, Михайло Фарбанець, Дмитро Барна і Іван Полянський.

Першими особами, які зложили свої підписи на „чартері” були: Мирон Мицьо, Микола Грицков'ян, Михайло Шашкевич, Дмитро Барна і Петро Гарайда.

12-го березня 1977 року відбулись перші основуючі Загальні Збори, на яких вибрано першу Раду Директорів в такому складі: Мирон Мицьо — голова, Юліян Котляр — заступник голови, Дмитро Барна — скарбник, Петро Гарайда — секретар, Іван Гвозда — голова Академічної ради, та члени Ради директорів: Микола Дупляк, Михайло Шашкевич, Микола Грицков'ян і Михайло Фарбанець. В склад Контрольної

комісії увійшли: Дмитро Кулик, Іван Блиха та Іван Полянський.

Заходами голови ФДЛ, Мирона Мицьо, 3-го березня 1982 р., ФДЛ одержала звільнення від державного податку (Tax Exempt) і від цього часу фінансово підлягає Федеральному податковому урядові (Internal Revenue Service), для якого кожного року виготовляє й висилає фінансові звідомлення, зладжені книговодом-фахівцем (тзв. CPA).

Внутрішню діяльність ФДЛ веде згідно із Правильником (By-Law), затвердженим обидвома вище названими державними інституціями і схваленим Загальними Зборами Фундації.

Згаданий „Правильник” дозволяє, м.ін., організувати відділи ФДЛ на терені Америки і поза її границями.

У склад ФДЛ входять також інші лемківські організації, які користуються такими самими правами як кожний фізичний член. У системі ФДЛ є Світова Федерація Лемків, Організація Оборони Лемківщини й Об'єднання Лемків Канади. Іншими словами — Фундація Дослідження Лемківщини існує і діє в системі інших лемківських організацій, але ніколи не була і бути не може відділом котроїсь із названих організацій, як це висловлено в листі Крайової Управи ООЛ, від 7-го січня ц.р., до голови ФДЛ. Із змісту цього листа виходить, що Крайова управа ООЛ, на своїх внутрішніх сходинах присвоїла собі зверхність над Фундацією Дослідження Лемківщини, чого ніколи не було, і хоча б ми цього бажали — бути не може.

Журнал „Лемківщина”

Це видавництво було засновано в останньому кварталі 1979 р. Засновником був голова ФДЛ, Мирон Мицьо, якому з поміччю й порадами поспішили: Богдан Чайківський і Катерина Мицьо. За час його існування, редакторами — за оплатою 400-450 дол. — були: п-і Старосольська, Орест Питляр, Іван Гвозда, Марія Дупляк і під сучасну пору Іван Лико.

Відносно фінансової господарки видавництва журналу „Лемківщина”, докладне звідомлення подасть адміністратор Юліян Котляр, я дозволю собі подати лиш кілька завваг.

До цього часу вийшло 48 чисел. Кошти кожного накладу, включаючи пошту, виносять приблизно 3000 дол., що в загальному дає суму 144 тисячі дол. З цього

около 40 тисяч дол. покрито ощадностями ФДЛ, бо видавництво журналу є нерентабельне. Тут належить висловити велике признання і подяку відділам ООЛ, які своїми жертвами допомагали щоб це одинокое українське-лемківське слово йшло у світ.

Для роздобуття конечних фондів, останньо, голова ФДЛ виготовив звернення й збіркові листи на пресовий фонд журналу, які наш адміністратор вислав був на адреси передплатників.

Тут належить висловити велике признання адміністраторові, Юліянові Котляреві, за його незміримий вклад праці в адмініструванні Видавництва.

Видавничі справи

На протязі свого існування ФДЛ фінансувала такі книжкові видання:

1. Дерев'яна Архітектура Українських Карпат
2. Аннали Лемківщини чч. 1 до 4 і частинно ч.5. До речі — редактором названих видавництв є д-р Іван Гвозда.
3. За Сян — І. Филипчака (передрук).
4. Лемківські пісні (комп. Майчика).
5. Книжка „Українці в Польщі” М. Трухана. Ця наукова праця була видана під фірмою НТШ і ФДЛ (приспорила нам дещо клопотів).
6. Мала сакральна архітектура Лемківщини. Цю велику наукову працю і переклад з польської мови було виконано в Польщі. Зараз знаходиться в останній мовній коректі, яку переводить головний редактор „Народної волі” мгр. Микола Дупляк.

До цього часу кошти вище названих видань виносять около 50 тисяч доларів.

Одною з найбільш важливих — на мою думку — справ, повинно бути питання опрацювати й видати короткі історії-монографії усіх сіл і міст Лемківщини. До речі — це й було головною причиною і підставою покликання до життя ФДЛ. В минулих роках не було можливо цю справу поладнати позитивно з приводу утруднень з боку польського комуністичного режиму. Під сучасну пору така можливість існує і нам треба було б цю важливу працю вже почати.

Фінанси

Фундація Дослідження Лемківщини розпочала своє існування з дуже скромним капіталом, який виносив заледве 1.120,00 дол. Цю суму зложили перші члени, про яких мова на вступі мого звідомлення. В дальшій діяльності джерелами наших фінансових прибутків були: членські внески, пожертви і продаж книжок.

На тему фінансів я висловлюю лиш особисті завваги, бо подрібний звіт подасть наш скарбник — Василь Скомський.

Зразу, стан членства ФДЛ виносив 76 осіб, з чого 12 відійшли у вічність та прибули три. Із загальної кількості членів, 95 відсотків були зорганізовані діючим головою Мироном Мицьо.

Із членських внесків (від 100 до 1000 дол.) одержано приблизно 30 тисяч доларів. В пожертвах мали ми переважно дрібні суми, хоч були також і більш значні. Найбільшу суму пожертви Фундація отримала від нашої землячки, із Австралії, з якою голова має контакт по сьогодні. Навіть останньо одержано

Маємо надію, що на нашій прадідівській Лемківщині відродиться українське життя, але як на сьогодні, вже багато сіл зникнуло з лиця землі. Там, де колись гомоніло людське життя, тепер дикий ліс росте. Утрівалення історії це одне із основних завдань.

Дотеперішня наша видавнича діяльність безсумнівно заслуговує на признання, але опрацювання історії кожної лемківської місцевости стане ділом монументального значення. Можна ж влаштувати різні конференції з науковими доповідями про Лемківщину, та й це також потрібне, але така діяльність має характер радше тимчасовий. З'їдуться учені світу, дещо подискутують, трохи посперечаються, і, на цьому кінець.

Виходячи з заложення, що порушене тут питання є одним із найважливіших, в минулому році я вислав був оголошення до „Нашого слова” в Польщі. Зміст оголошення був такий, що ФДЛ пошукує наукових фахівців до опрацювання коротких історій-монографій лемківських сіл і містечок. На нашу велику радість, ми одержали понад 10 зголошень, в тому трьох істориків, між ними — Іван Красовський зі Львова. Отже, ново-обрана Рада директорів і Академічна Рада повинні це питання потрактувати як одне з найголовніших.

від неї різдвяного листа і понад 300 долярову пожертву.

На самих початках заснування ФДЛ було видане звернення до українського громадянства, якого автором був я, а яке — за моїм старанням — помістила майже вся українська преса у вільному світі. Відгук громадянства був дуже позитивний.

КОЛЬПОРТАЖ. Кольпортаж, мимо наших зусиль, не йде згідно потреб і наших бажань. Як нам усім відомо — продаж книжок це нелегка справа, але завдяки таким членам як: Петро Гарайда, Ярослав Копчак, покійний уже Дмитро Барна і під сучасну пору Юліан Котляр — продаж наших видань поступово поступала вперед.

До сказаного треба додати, що всі наші видання, тут вичислені, були редаговані д-ром Іваном Гвоздою, з допомогою мгра Миколи Дупляка, як мовознавця. Цю працю вони виконували майже безплатно, за що належне їм признання й подяка.

Співпраця з нашими спорідненими організаціями

Співпраця із Світовою Федерацією Лемків укладалась залежно від того „як світило сонце”. Причиною такого стану було те, що д-р Іван Гвозда є головою СФЛ і головою Академічної Ради ФДЛ та редактором наших доточасних книжкових видань. Наші погляди не все були згідні, якщо йшлося про видавничі справи, але наші взаємні відносини були бездоганні, коли в рахубу входило добро наших організацій. Питання загального добра кожен із нас ставив вище персональних амбіцій. Характеристичним прикладом може тут послужити випадок, коли то д-р Гвозда зложив резигнацію із займаних постів у СФЛ, ФДЛ і ООЛ. Саме, на мою інтервенцію і прохання, він свою резигнацію відкликав.

Співпраця з Організацією Оборони Лемківщини була дуже доброю до часу останнього З'їзду тієї ж організації. Насувається питання — що сталося? Відповідь, ось така: на останньому з'їзді ООЛ, Номінаційна комісія під головуванням Богдана Чайківського (не без апробати діючої голови ООЛ — Марії Дупляк), всіх активних членів Фундації Дослідження Лемківщини усунула зі складу членства в Крайовій Управі Організації Оборони Лемківщини. Такий поступок витворив атмосферу, в якій позитивна співпраця виявилась неможливою.

З Об'єднанням лемків Канади ФДЛ стислих контактів не має. В минулому я пробував робити заходи щоб там покликати до життя філію ФДЛ. Зразу — здавалось — справа була на добрій дорозі. Питанням створення філії в Канаді займався п. Оленич, але — на жаль — справа застрягла на нічому.

Останніми часами ФДЛ нав'язала зв'язки з то-

вариством „Лемківщина” у Львові. Звідтам ми дістали 10 адрес на висилку журналу „Лемківщина”. Останнє число журналу минулого року було вислано до Львова, Тернополя, Івано-Франківська та Ужгороду.

За кілька тижнів, обоє з дружиною, плянуємо побувати в Україні, де маємо замір зустрітись з активом товариства „Лемківщина” у Львові, Тернополі й Києві.

Також в часі побуту в Польщі, а точніше в наших горах, будемо старатися зустрітись з діячами Об'єднання лемків Польщі та Громадянського Кругу Лемків. Надіємось, що будемо мати нагоду також відвідати оселю в Ждині і побувати в Мокрому, де плянують побудувати українську католицьку церкву.

Перед закінченням звітування маю велику приємність поінформувати Вас, що недавно тому, ФДЛ нав'язала зв'язок з відділенням товариства „Лемківщина” в Києві і на мою адресу — вперше в історії — прийшли матеріали про працю тов. „Лемківщина”, для поміщення в журналі „Лемківщина”. Автором присланих матеріалів є Володимир Гула, знаний із дописів в „Нашому слові”.

Дорогі пані і панове — члени ФДЛ! Маю честь зложити щиру подяку усім тим, що своїм трудом і працею причинились до успіхів, з якими виходимо сьогодні на Загальні збори. Зокрема, треба тут вирізнити тих, які вложили багато труду й присвятили багато часу для розвитку нашої Організації, а саме: Юліан Котляр, Василь Скомський, Петро Гарайда, Марійка Павелчак.

НАРАДИ РАДИ ДИРЕКТОРІВ ФДЛ

10 липня ц.р., в домівці Фундації Українського Вільного Університету відбулись перші, після Загальних зборів, наради управи Фундації дослідження Лемківщини, в яких участь взяли члени Ради Директорів, Контрольної Комісії і Товариського Суду.

Наради відкрив і ними провадив голова Мирон Мицьо. Він відчитав програму нарад, яку було прийнято без змін.

(В інформативній статті „Відбулись загальні збори ФДЛ” було подано, що до Референтури дослідів і видавництва, тобто до Наукової Ради, були вибрані: Іван Лико і мгр. Катерина Мицьо — Ред).

На обговорюваних нарадах першою важливою точкою було питання кооптування і затвердження членів поширеної Наукової Ради ФДЛ. Тими членами стали:

д-р Петро Гой

мгр Микола Дупляк

мгр Ігор Дябога

д-р Аскольд Лозинський (правний дорадник ФДЛ)

мгр Дмитро Троянівський.

Поширено також Фінансову комісію, яка зобов'язалась виготовити звернення до громади о пожер-тви, яке заплановано розіслати на початку 1992 року.

В дальшому голова Мирон Мицьо зreferував справу постійного дописувача до журналу „Лемківщина”, якого він віднайшов будучи в Україні. Пропозицію було прийнято й одностайно (з оплесками) затверджено.

В ділянці наукових видань:

5-те число Анналів Лемківщини знаходиться в друкарні „Компютопринт” і невдовзі повинно появиться на книжковому ринку.

Важлива наукова праця „Мала сакральна архітектура Лемківщини” знаходиться в останній коректі мови, яку виконує мгр Микола Дупляк. Є надія, що буде здана до друку ще осінню цього року.

Обговорено можливості перевидання в Україні або в Польщі повісті Марії Остромири „Лемківщина в огні”.

Широко дискутовано справу покликання до життя в Польщі групи фахівців до опрацювання коротких історій-монографій про наші села і містечка на Лемківщині. Голова інформував, що в цьому напрямку пороблено уже деякі заходи.

У фінансових справах, м.ін., рішення виділити з каси ФДЛ суму 500 доларів на потреби Світової Федерації Лемків.

На оселі „Ватра” в Ждині. Стефан Дзямба і Петро Чухта (по боках), Мирон і Катерина Мицьо (в середині).

Обговорено також програму засідання Світової Федерації Лемків, яке було заплановано на 13-го липня в Сиракюзаах (Н.Й.). З огляду на те, що деякі точки програми видавались присутнім контроверсійними, рішення вислати туди голову Мирона Миця і заступника голови Юліяна Котляра.

Найбільш цікавими і захоплюючими були інформації голови ФДЛ Мирона Мицьо і його дружини Катерини про відбуту ними поїздки по Україні і Польщі.

Вони звітували, м.ін., про їхню зустріч з членами товариства „Лемківщина” в Києві, Тернополі і у Львові. В імені ФДЛ кожному відділові вони вручили опрацьований збір журналу „Лемківщина” за повних одинадцять років і книжку „Дерев'яна архітектура українських Карпат”. Із згаданих зустрічей радість була обопільна.

Вони також інформували про поїздки до Польщі. Побували в Бескидах нашої Лемківщини. В селі Мокрому мали зустріч з членами Комітету будови Української греко-католицької церкви. Вони переконались, що фалшивими є інформації, що — мовляв — цю церкву будують українці разом з поляками. Вони привезли зі собою правні документи видані польською місцевою владою, в яких го-

вориться: „Церква в селі Мокрому будується як церква греко-католицька, яка підлягатиме Українській греко-католицькій парафії в Команчі”.

Побували також в Білянці, де були гостями в мгра П. Стефанівського, який своєю автомашиною поїхав з ними на оселю в Ждині, де відбуваються лемківські „Ватри”. Там зустрілись з членами, тимчасовими власниками оселі — Стефаном Дзямбою і Петром Чухтою. На їхню думку, справа передання власності оселі Об'єднанню лемків у Польщі ще не сконкретизована.

З Білянки вони поїхали автомашиною до Бартошиць (Східні Пруси). Там (в минувшині) були виселені вони і їхні батьки. Звідтам подались до Варшави де мали зустріч з головним редактором „Нашого Слова” Мирославом Вербовим і були гостями в маєстра Ярослава Полянського.

На закінчення інформували про те, що автомашиною переїхали Україну від Чорного Моря, почерез Київ, Хмельницький, Тернопіль, Львів аж до Самбора, звідки вже автобусом подались до Перемишля.

Присутній

ВІДБУЛОСЬ ШИРШЕ ЗАСІДАННЯ СФЛ

13-го липня ц.р., в приміщенні Українського Народного Дому в Сиракюзах, Н.Й., відбулось ширше засідання Управи СФЛ, яке відкрив і провадив голова д-р Іван Гвозда. Запізнавши присутніх з програмою засідання він зазначив, що це виложення його власних думок, які можуть бути прийняті, доповнені, або й відкинені.

У програмі засідання, м.ін., були такі точки; звіт голови СФЛ і скарбника, дискусія над звітами, внутрішня й зовнішня діяльність у майбутньому, та інші аспекти існування й діяльності СФЛ.

Звітуючи про діяльність СФЛ голова представив питання не дуже оптимістично. У сьогоднішній вирішальний час коли нам-лемкам дуже потрібно єдності — її у нас всюди бракує. З приводу довгого поневолення як ідейна підстава так і організаційна дисципліна на низькому рівні. Наші лемківські організації на Україні не поцікавились щоб стати членами „РУХ-у”. Нашим нещастям є те, що всюди

існують непорозуміння, а зараз „наклюваються” у Львові, де теперішні молоді люди виступають проти старших. В такій ситуації важко говорити про успішну діяльність, чи прим. про правильне оформлення крайових організацій в Україні, Польщі, Чехо-Словаччині, чи деінде. Найбільшою проблемою є „карпато-русинство”, яке не завмерло зі сталінізмом.

В дальшому д-р Гвозда висловив свої погляди на такі питання як; фінансування діяльності СФЛ, видавництва, наукових конференцій, Інституту лемкознавства (можливостей його зорганізування), видання лемківських видань на Україні.

Над названими питаннями відбулась широка дискусія. Дискутовано також на тему приїзду п-а Івана Красовського до Канади в серпні ц.р., про можливості влаштування Світового з'їзду лемківських крайових організацій в Україні, про фінансові потреби СФЛ та інші проблеми.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 1-ГО ВІДДІЛУ ОЛК

28 квітня 1991 р., в приміщенні Пласту, при 2199 Блур вул. у Торонті (в Канаді), відбулись річні Загальні збори 1-го відділу Об'єднання лемків Канади. Збори відкрив уступаючий голова Т. Колос. До президії обрано: Степана Бабяка на голову, інж. Максима Маслея — на секретаря.

Протокол з минулорічних Загальних зборів прочитав М. Маслей. Про працю відділу звітували: голова Т. Колос, скарбник Д. Чабан, за Товариський суд Ю. Пудельський.

Після звітів виступив голова Контрольної комісії, який вказав на справне діловодство відділу і подав внесок на уділення абсолюторії уступаючій управі.

Номінаційна комісія, яка працювала у складі: Юліян Пудельський, Микола Марин і Микола Цьом-

кало, запропонувала такий склад управи на наступну каденцію: голова Теодор Колос, заступник голови — Роман Телех, секретар — Степан Король, скарбник — Дмитро Чабан, організаційний реф. — Адам Ковалик, члени: Семен Морох і Юліян Пудельський. Товариський суд : Іван Бохневич — голова, Еміль Баюс і Роман Маслей , члени. Контрольна комісія: Степан Бабяк — голова, Ярослав Баюс і Микола Цьомкало, члени. Представник до КУК — Микола Марин, представник до ССУК — Теодор Колос.

Запропонований склад управи присутні обрали одноголосно.

Новообраний голова подякував присутнім за довір'я і закликав всіх до дружньої співпраці.

ВЕСІЛЬНІ ДЗВОНИ.

В суботу 25 травня 1991 року, в Сиракюзах, НЙ, відбулося вінчання молодої пари Михайла Г. Левицького з Танею Рубсамен.

Молодий — Михайло, син Осипа і Синаїди Левицьких з Вудгейвен, НЙ, молода — Таня, дочка Роберта і Лесі Рубсамен з Фініксу, Арізона, точніше — внучка Василя й Анастазії Майковичів із Сиракюз.

О год. 2-ій по полудні в українській католицькій цуркві св. Івана Хрестителя відбувся шлюб молодої пари, що його довершив парох о. Петро Дудяк. Під час акту вінчання співав церковний хор під деригентурою Марії Тишко. Дружками були: сестра молодої Ляриса і кузенки — Ева Дадерко і Дж. Майкович. Дружби: О. Декайло, О. Паган та І. Годжак.

Вечером, о год. 5:30 в залі Українського народнього дому відбулася весільна гостина українським звичаєм, включно з прикрашеним коро-ваєм, що його спекла і чудово прикрасила, відома в нашій околиці, Павліна Ярема.

Не зважаючи, що молода Таня жила в Фініксі, а молодий Михайло в Нью Йорку, завдяки Таненій бабусі і дідусеві (Майковичам), що їй оплачували кошти науки танків і подорожі, молоді розпізналися на „Верховині”, де брали участь у навчанню українських народніх танків, під керівництвом Роми Прийми Богачевської. Останньо, Таня і Михайло були командантами таких курсів на „Верховині” й „Союзівці”.

Сама Р. Богачевська не жаліла труду ні часу, а разом з деякими старшими танцюристами взяла участь у вінчанню Тані й Михайла. Ними були: А. Богачевська, А. Залуцький, О. Бук, А. Шевчик, А. Гапій, А. Цибик, Дж. Бассо, Т. Левицький. Своім знанням всі вони пописалися на залі, демонструючи штуку виконавства кількох українських народніх танків, за що весільні гості нагородили їх оплесками. До танків пригривала українська оркестра „Рута”, під керівництвом інж. О. Грицика.

Таня закінчила і одержала диплом бакаляра в Стейтовому університеті коледжу Освіго, НЙ, що було можливе завдяки дідусеві й бабусі (Майковичам), бо Таня мала змогу у них проживати. Михайло, завдяки своїм батькам, також одержав диплом бакаляра і

Молода пара: Михайло і Таня Левицький.

надальше студіює в С. Джоґн університеті в Нью Йорку, де приготовляється до магістерських іспитів (Master's Degree).

Молодій парі, в їхньому житті бажаємо многих щасливих літ і дальше триматися української громади.

Весільний гість

Батьки молодого, п-тво Левицькі та дідусь і бабуся молодої — п-тво Майковичі, на прес-фонд журналу „Лемківщина” склали по 50.00 доларів, та таку ж суму на видавництво „Літопису УПА”. До речі — панове: О. Левицький і В. Майкович це бувші вояки УПА.

Жертводавцям щире спаси-біг, а Молодятам бажаєм багато щастя, радісних, погідних днів і многих літ життя.

У ГОСТЯХ В АВСТРАЛІЇ

В часі від 20-го березня до 5-го квітня ц.р., ми обоє з дружиною мали змогу перебувати в екзотичній країні Австралії, куди нас в гості запросили панство Микола і Стефанія Денько. Пан Микола це мій сусід з родинного села Боська на Лемківщині, з яким ми не бачились протягом п'ятдесяти років, а його дружина, Стефанія, родом із міста Косова на Гуцульщині.

Наколи б, після закінчення Другої світової війни, нашу прекрасну Лемківщину не стрінула трагедія геноциду, можна б сказати, що приємно згадувалось переживання давніх часів та говорилось про сьогодення рідного села. На жаль — горезвісні події розкинули односельчан по всьому світі, і, якщо згадувалось рідне село то саме в контексті подій і явищ, про які залишилась ще пам'ять з давніх часів, півстоліття тому назад, зокрема у пам'яті старшого за мене шість років односельчанина.

Оскільки мало приємних споминів залишилось про рідне село, остільки й спогади перших післявоєнних років як і перших життєвих кроків у діяспорі не мають закраски щасливих днів. По прибутті до Австралії — згадує п. Денько — нас — мужчин відлучили від жінок і дітей. Мужчин приділили до тяжких фізичних робіт, як напр.: будова залізних доріг, битих комунікаційних шляхів, копалень і т.п., а жінок з дітьми зосередили в порожніх бувших

військових бараках, де жили в умовах не до позазавидування.

З бігом часу наші зарадні люди почали „розглядатись” за кращими життєвими умовами. В залежності від особистих здібностей і спроможностей, різні поселенці по різному влаштовували своє життя. М. Денько рішив зайнятись вирощуванням і продажем помідорів. Уділом його самого та його рідні була тяжка праця, але хоча — як самий говорить — на цьому „бизнесі” кар'єри не зробив, зумів матеріально відповідно забезпечитись на старший вік.

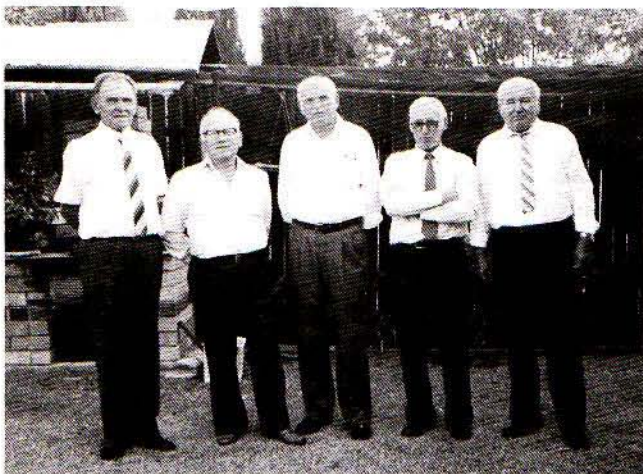
Перебуваючи у п-тва Деньків понад два тижні ми мали змогу пізнати дещо місто Сідней і найближчі околиці та зустрітись з деякими нашими людьми, зокрема з бувшими вояками УПА. Пан Денько возив нас своїм автом, а також і лодкою, до різних інтересних місць. Також з приємністю згадуємо його сусідів, п-тво Л. і М. Маєргофер, яких ми там вперше зустріли. Їхня донька Гельда повезла нас своїм автом (безкоштовно) у тзв. „Блакитні гори” (100 км від міста Сідней) та до зоологічного парку в Blacktown, біля Сіднею, а її мама і пі Стефанія Денько їздили з нами до міста Сідней, де мали ми змогу оглянути цікаві об'єкти, як напр.: славну нову модерну будівлю оперного театру (Opera House), пам'ятковий будинок королевої Вікторії, порт Дарлінг, акваріум, „Sydney tower” (кружляюча вежа, височиною 305 метрів понад вулиці міста) та інше. Знов один із бувших вояків УПА, д-г Стефан Козак, своїм автом обвезив нас довкруги міста Сідней, вказуючи інтересні місця та історичні пам'ятки, а зокрема прекрасні австралійські пляжі, з яких — на жаль — час не дозволив нам користати.

Найбільш приємним вражінням для нас було щире й сердешне прийняття нас нашими земляками, п-твом Деньками, та друзями по зброї — бувшими вояками УПА, а також односельчанином з Боська п. Іваном Андрецьом і його милою дружиною Вірою.

Зараз по нашому приїзді до Австралії, упісти zorganizували в парку тзв. „барбекю” (bar-be-cue), де ми мали змогу провести приємно час. Присутні були п-тво: Грицько, Козак, Костка, Левчанин, Маркович та друзі: Юрій Борець і Стефан Медвідь. Знов іншим разом були ми гостями на обіді у п-тва Грицьків (д-г „Цяпка”), де присутні були також кілька інших упістів з дружинами. Скористали ми також із запрошення на обід п-тва Андреців, але іншим треба було відмовити, бо не стало часу.

Перед Укр. Католицькою Церквою св. Андрія в Сідней. Від правої сторони: п-тво М. і С. Денько, І і Т. Лико, І. і Віра Андрець.

Бувші вояки УПА в Сидней. Стоять зліва: Михайло Левчанин „Семенко”, Дмитро Грицько „Цяпка”, Іван Лико „Скала-Богдан” (гість із ЗСА), Володимир Костка „Чумак” і Стефан Козак „Хомик”.

В останній день перед виїздом з Австралії наші господарі, п-тво Деньки, влаштували „барбекю” у себе, де знов, в товаристві знаних уже друзів і приятелів присмно провели останній день побуту в Австралії.

Мимо дуже коротенького там побуту ми винесли приємні вражіння як про екзотичну красу природи далекого нам континенту так і про наших усіх людей, яких ми мали змогу запізнати. В загальному — населення Австралії видалось нам менш заабсорбованим „погонею за долею” як ми тут в Америці, чи навіть наші земляки в Україні.

Залишаючись під впливом приємних вражінь і споминів з Австралії, оцим висловлюємо нашу щирю вдячність п-тву Денькам та усім приятелям і новим нашим знайомим за їхнє дійсно приятельське до нас відношення. Щастя Вам усім Боже.

Іван Лико

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Оце подаємо перші два листи наших передплатників ще з грудня минулого року, які дотерли до нас дещо пізно. Подаємо незначно скорочені.

Редакція

Шановна Редакціє!

Хочу дуже сердешно подякувати за прекрасний кварталник „Лемківщина”, про який я довідався випадково від моєї братаниці, яка прибувши до Польщі в гості в 1989 році, привезла мені кілька примірників. Велика була моя радість коли Ви мені прислали номери ще з 1989 року. З тих маленьких книжечок я довідався про такі речі, про які — маючи 58 років — я тут в Польщі не чув ніколи. Велика наука пливе з Вашого кварталника не тільки для молодих лемків, але і для нас, яких голови вже дуже посивіли.

Завдяки „Лемківщині” я довідався про страшні муки і терпіння бійців УПА. Також довідався про мого давнього приятеля — Михайла Феша, пс. „Рогач”. Я його знав з Лемківщини до 1947 року, коли то лемків розігнали на всі сторони світу.

З вдячністю — **С. Мадзелян (Войцехувек)**

Хвальна Редакціє!

В прилозі пересилаю передплату 10 дол., на кварталник „Лемківщина” на рік 1991. Також дуже Вам дякую за посилку кварталника, який все дуже радо читаю, бо пригадує мені нашу українську Лемківщину, де я народився.

Бажаю Вам добрих успіхів в 1991 році.

З великою пошаною — **М. Смалець (Англія)**

Кілька слів панові Юрію Ковальчику (з приводу замітки „За правильність подавання інформацій про ООЛ,” „Лемківщина”, 1991,1).

У журналі „Лемківщина” ч. 1 за 1991 рік поміщена замітка п. Ю. Ковальчика з приводу передрукованого („Лемківщина”, ч.3,1990) з тижневика „Наше слово” (Варшава) анонімного допису про ООЛ, в якому,

мовляв, „багато перекручень (?), недомовлень і прямого замовчування правдивої діяльності нашої Організації”.

Які ж „перекручення”, „недомовлення” і „прямі замовчування” знайшов п. Ковальчик?

Автор замітки закинув, що „не згадано нічого про те, що майже всі церкви в Америці були побудовані нашими поселенцями”, не сказано, що „найбільш заслуженим організатором був проф. С. Дудра” (до речі, в „Нашому слові” була мова про проф. Дудру). Далі п. Ковальчик вважає, що не відповідає правді твердження „з ініціативи д-ра Налісника і Ю. Тарновича відновлено діяльність ООЛ”. „Найбільшою похибкою в дописі — за твердженням п. Ковальчика — є промовчання великої допомогової і видавничої діяльності за останніх 50 років (мається на увазі видання 2-им відділом газети „Лемківські Вісті”, що згодом стала журналом „Лемківщина”) і згадка лише про ті видання книжок, які подобалися анонімові”.

Оце і всі „гріхи” автора-аноніма.

А тепер хочу заявити, що автором допису був я. Справа в тому, що в „Нашому слові” від 1977 р., до сьогодні друкується мій цикл „З історії та культури лемків”. Це 1500 заміток з різних ділянок життя лемків.

Підписувати кожну замітку не було сенсу, бо читачі „Нашого слова” знають, хто їх автор. Зараз проваджу додаткову обробку всіх заміток для „Енциклопедії Лемківщини”. Робота ця вельми складна. Не легко в короткій енциклопедичній замітці викласти опис обширної події. Але те, що подається повинно відповідати дійсності. Тому кілька разів звертався я до читачів „Нашого слова” допомогти виправити неточності, щоби в „Енциклопедії” уникнути зайвих помилок.

Однією з таких заміток є згаданий допис про ООЛ. Прошу врахувати, що ми до цього часу не мали в своєму розпорядженні об’єктивних матеріялів про ООЛ і інші організації на еміграції. Для допису ви-

користав я джерела, які попалися під руку з розрахунком, що читачі допоможуть поправити статтю. Мені явно не подобається висновок п. Ковальчика.

„Не відомо задля яких спонук зробив це анонімний автор, але не зробив тим доброї прислуги ні нам тут, ні читачам „Нашого слова” в Польщі”.

Проявилася віковична, характерна українцям, злоба до ближнього. Замість підкреслити, що, хоч і скромне в даному випадку, ознайомлення української громадськості Польщі і України з діяльністю ООЛ є позитивним явищем та підказати „анонімові” про потребу доповнення допису, „рецензент” намагається за всяку ціну знайти порошок в оці опонента, нанести йому образу і вилити на нього хоч трохи помий.

Львів, квітень, 1991 р. Іван Красовський

На замітку Ю. Ковальчика обізвався і інший читач, Василь Майкович, який у своєму дописі, м.ін., говорить: В поправці Ю. Ковальчика є надруковано: „Згодом організували ми нові відділи ООЛ в ... Авбурні і в Торонті. Інші відділи ООЛ засновано пізніше”.

Якщо йдеться про відділ ООЛ в Авбурні — говорить В. Майкович — то треба згадати і відділ в Сиракюзах. Ті два відділи (в Сиракюзах і в Авбурні) організував Василь Майкович, а не „ми”, як є сказано в „поправці” Ю. Ковальчика.

ІЛ

Вибачаємось

В журналі „Лемківщина” ч.2/91 трапився недогляд із нашої сторони, за що й вибачаємось. Закінчення статті зі сторони 18 перенесено на сторону 7. Повинно бути на стор. 19. В другому заголовку на стор. 29 є „Загальні збори 3-го Відділу”, повинно бути „... Відділу. На стор. 30 в заголовку є „... згатка”, повинно бути „... згадка”.

Редактор

КОЛЯДА 1990/91 — СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ

Відділ ООЛ ч.2, Йонкерс, Н.Й.
(продовження)

ПО 100.00 дол.: Дім СУМА в Йонкерсі, Кредитова Спілка в Йонкерсі.

ПО 20.00 дол.: Юрій Ковальчик, Микола Сидор, Мирослав Климко, Гаврилук Степан.

ПО 10.00 дол.: Павло Микитин, Дмитро Івасютин.

Делегатура ООЛ в Пармі, Огайо.
(продовження)

25.00 дол.: Петро Пенгрин.

20.00 дол.: Rudy's Strudel Shop.

ПО 10.00 дол.: Осип Теркаль, Анастасія Мадараш, Маруся (прізвище нерозбірливе), Микола Митрик.

ПО 5.00 дол.: Петро Крамарчук, Василь (прізвище

нерозбірливе), Е. М. Ч., С. Антонів, Терентій Єзерський, Юліян Лисий, Ева Скробач, Михайло Лазарович, Володимир Шуум, Христина Чомко, Ярослав Кравчук, Кетрин Трей, Іван Гаврилів, Митхайло Дудич, Степан Захарий, Михайло Петрина.

Відділ ООЛ Нью Йорк, Н.Й.

ПО 100.00 дол. Реставрація „Київ”, Реставрація Лешко, Федеральна Кредитова Кооператива „Самопоміч”, Укр. православна федеральна Кред. Кооператива.

ПО 50 дол. „Арка” Company, М. Дякун, М. і Т. Малиняк, С Малиняк, В. і А. Шумейко, Укр. Народній Дім, Українська Реставрація

ПО 40.00 дол.: М. і Г. Павелчак.

ПО 30.00 дол.: М. Грицковян, А. Павелчак.

ПО 25.00 дол.: Л. і П. Гой, М'ясарня І. Габера.

ПО 20.00 дол.: М'ясарня Ю. Бачинського, М'ясарня Я. Куровицького, Бар „Верховина” — Ю. Микитина, Белла Делі Крамниця, Е. і П. Гарайда, Е. і С. Барна, І. і Р. Дякун, З. Іваницький, Я. Копчак, Т. Павелчак, П. і С. Прятка, Д. Сениця, І. Винник, А. і П. Шпинда.

ПО 15.00 дол.: Ю. Лашкевич, М. Пирський.

ПО 10.00 дол.: Е. Косарович, Т. Кишеня, Н. і І. Михальцьо, Ю. Кравець, М. Неїлько, П. Патріак, І. Сениця, Г. і В. Скомський, А. Тиханський, А. і М. Волошин, І. Чернявський.

ПО 5.00 дол.: М. Гладкий, В. Пецух, З. Войтович, С. Стефанівський.

Збірщики: Е. і П. Гарайда, М. і А. Павелчак.

Відділ ООЛ ч.4 — Елизабет, Н. Дж.

30.00 дол.: Іб Васічко.

25.00 дол.: М. Гинда.

По 20.00 дол.: В. матлага, А. Моряк, М. Кухта, Й. Копій, В. Завійський, В. Кухта, В. Донський, С. Чомко, Мар.

Кухта, Укр. Амер. Гор. Клюб.

15.00 дол.: А. Гнатишин.

ПО 10.00 дол.: Вол. Завійський, М. Бобер, Ш. Есток, М. Вуйцьо, С. Павчак, І. Урда, М. Урда, Я. Турко, М. Васічко, М. Гіряк, Г. Погода, В. Янів, І. Рачинський, В. Дитиняк, І. Кушнір, С. варянка.

ПО 5.00 дол.: М. Гидзік, С. Кузишин.

Відділ ООЛ ч. 11 — Олбанська округа.

100.00 дол.: П-тво Галецькі.

ПО 20.00 дол.: Дмитро Кулик, Іван Філь, Дмитро Коцан, Василь Роман.

ПО 10.00 дол.: Український Горожанський Клюб, Евстахій Мочульський, Іван Романишин, Мирон Бу-чак, Іван Демчар, Іван Зендран, Антін Білинський, Петро Спіяк, Петро Демчар, Павло Спіяк, Семен Ксенич, Петро Ксенич, Іван Карабін, Павло Шевчук, Михайло Сенета, Микола Філь, Петро Коцур, Дмитро Ванцко, Василь Мокей, Аксентий Урбан, Іван Мокей, Михайло Бережанський, Ярослав і Дозя Кушнір, Іван Жеребинський, Євген Наболотний, Іван Ротко, Роман Мацюк, Михайло Грещак, Іван Мандро.

ПО 10.00 дол.!: Степан Гарбач, Марія Куфель-Мотика, Микола Павлів.

ПО 5.00 дол.: Семен Мадзелян, Василь Кошикар, Петро Филяк, Володимир Грицковян, Дмитро Скалій, Давид Россі, Василь Клим, Василь Єдинак, Стефан Єдинак, Стефан Коновальчук, Марія Матейчук, Іван Грицковян, Медодій Янишак, Остап Поповський, Стефан Галібей, Володимир Стадник, Зеновія Білас, Михайло Савків, Михайло Мисак, Станіслав Масляк, Михайло Нагумник, Василь Гогоша, Теодор Ракочий, Олег Омецінський, Іван Гудак.

ПО 2.00 дол.: Роман Ракочий, Стефан Бездух, Осип Білинський.

1.00 дол.: Анна Дзюба.

6.00 дол.: Осип Мерена.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕС-ФОНД „ЛЕМКІВЩИНИ”

150.00 дол. Іван і Текля Лико

50.00 дол. Василь і Анастасія Майкович,

Осип і Синаїда Левицькі

30.00 дол. Василь Шурина.

Return to "LEMKIVSHCHYNA"

P.O. Box 7,
Clifton, NJ 07011

NON-PROFIT ORG.
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, N.J.
PERMIT. No. 121

<http://lemko.org>

Digitally signed by <http://lemko.org>
DN: cn=<http://lemko.org>, o=Walter
Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org,
c=US

Date: 2009.12.26 13:44:15 -05'00'

„Лемківські Гусарі”
Перед злочинною акцією „Вісла”
Василь Майкович (Олія, 1988р.)

